

משרד החינוך התרבות והספורט
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 156 - סיוון-תמוז התשס"ד

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, הרב אריה וינברגר, ד"ר אריה סטריקובסקי, יפעת סלע,
שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, שמחה סיאני, חנה תובל
סדר וגרפיקה: שושנה שחר
עיצוב עטיפה: סטודיו "שושנה שחר" - רעות גריידי
הדפסה: "סקורפיו"
הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך התרבות והספורט

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך התרבות והספורט
רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464
אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית : www.education.gov.il/toranit
© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, התשס"ד

תוכן העניינים

7	תאריכים ומאורעות בחודשי סיוון-תמוז
16	חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 27
19	חומר עיוני למדריכה - "האחדות, סגולה לבין המצרים"
20	דינים - מדיני חג השבועות
22	לוח המודעות מס' 138 - תפזורת לחודש סיוון
23	פסיפס קהילות ישראל - יהודי מרוקו - חלק ב'
27	פעולות
30	א. שבועות
38	ב. ימי בין המצרים - בזיכרון ירושלים
42	ג. פרשת השבוע
48	חומר עזר
48	א. בנושאי חג השבועות, תורה שבעל-פה וערכים
51	ב. ימי בין המצרים
54	פתרונות לכרטיסי חידה למשחק מסלול ותפזורת לחודש סיוון

חודש המורשת היהודית

"חודש המורשת היהודית" - סיוון תשס"ד

שפע של אירועים בנושאי המורשת והתרבות היהודית יתקיים בחודש סיוון תשס"ד (מאי-יוני 2004).

כמדי שנה יתקיימו האירועים ברחבי הארץ בשיתוף הרשויות המקומיות, ארגונים ומוסדות חינוך, מרכזים קהילתיים ומדרשות, מועדונים ומרכזי קליטה.

האירועים יעסקו במורשת היהודית כאבן יסוד משותפת במשמעות הרחבה והכוללת לכל תחומי החיים ומיעדת לכל הרבדים והגוונים החברתיים.

מתכננים אירועים הכוללים שורה ארוכה של כנסים וימי עיון, הרצאות וסימפוזיונים, סיורים לימודיים ותערוכות, קונצרטים למוסיקה יהודית ואירועים אמנותיים.

חגיגות "יום ירושלים" פותחות את אירועי "החודש" בפעילויות מרכזיות ואזוריות וכן תהיינה פעולות מגוונות על ירושלים לאורך כל החודש. בהמשך יתקיימו מאות תיקוני ליל שבועות בלימודי תורה ובעיסוק בארון הספרים היהודי.

הפעילויות המתוכננות נותנות הזדמנות גם להעמקת הידע ביצירה היהודית לדורותיה ולהעשרה בתחום התרבות היהודית על היבטיה השונים.

לשם כך נרתמו לפעילות מנהלי המחלקות לתרבות תורנית מכל חלקי הארץ וכן ארגונים ומוסדות שונים המקיימים ימי עיון, תערוכות ופעילויות מגוונות המפורטות באתר האינטרנט של האגף.

פעילי תרבות, רכזי חינוך, עובדי הוראה והקהל הרחב בכל אתר ואתר מוזמנים להשתתף באירועי חודש המורשת היהודית.

לקבלת מידע נוסף על הפעילויות נא לפנות למפקח צביקה פלג, משרד החינוך התרבות והספורט, האגף לתרבות תורנית, רח' כנפי נשרים 22, ירושלים.

טל' 02-5601343, פקס' 02-5601370.

כתובת אתר האגף: www.education.gov.il/toranit

(אירועים ואתרים)

חודש סיוון

חודש סיוון הוא הרביעי במניין החודשים שאנו מונים מניסן. השם סיוון, כשמות שאר החודשים, עלה עם ישראל מבבל. יש מפרשים שמקורו במילה האשורית סיווני שפירושה עת להט השמש. ובלוח גזר הוא נקרא בשם "ירח קציר כלי" (גיל) כי בו "הקציר הכללי".

מזלו של החודש: תאומים

על שם משה ואהרן ששקולים כאחד, והם הרי המוסרים והמלמדים תורה לעם ישראל שניתנה בחודש זה.

אירועים

ה' בסיוון תשמ"א (1981) - חיל האוויר הישראלי השמיד את הכור האטומי בעיראק.

עיראק בהנהגתו של סדאם חוסיין, עסקה בפיתוח נשק גרעיני בכור מתוצרת צרפת לא הרחק מבגדד. הסכנה לישראל היתה ברורה. בתחילת קיץ 1981 קבעו דוחות מודיעין ישראלים כי תוך זמן קצר יתחיל הכור לפעול. ממשלת ישראל, בהנהגתו של מנחם בגין החליטה למנוע את הדבר.

בפעולה נועזת, באמצע מלחמת איראן-עיראק, הצליחו טייסנו לחמוק מהמכ"ם של המדינות הערביות ולחדור לתוך השטח האווירי של עיראק במסווה של מטס אזרחי ולהשמיד את הכור. בין המשתתפים בפעולה היה אלוף משנה אילן רמון (ז"ל). הפעולה חיסלה לפחות זמנית את היכולת הגרעינית העיראקית שאיימה אז על ישראל.

ו' בסיוון - חג השבועות - מעמד מתן תורת ד' לעם ישראל על-ידי משה רבינו בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים.

במסורת העם זוהי השעה המקודשת והמכרעת ביותר בתולדותינו, שעת התגלות ד' לעם שלם. כאן עוצבו לצמיתות ייחודנו, תרבותנו וגורלנו בעמים. כל מצוות התורה לרבות אותן שכבר ניתנו קודם מתן תורה קיבלו לפי המסורת תוקף מחייב רק במעמד הר סיני. בצד התורה שבכתב ניתנה גם "תורה שבעל פה" ולכן מקרא, משנה, תלמוד, הלכות ואגדות, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות, כבר נאמר למשה מסיני (ירושלמי פאה

ב:ד). חג השבועות, שבמקרא מופיע תדיר כיום הביכורים, נתייחד במסורת גם כחג מתן התורה וגם כיום שבו נולד דוד המלך.

י"ב בסיוון תשנ"א (1992) - מבצע שלמה - שחרור יהודי אתיופיה.

הפעילות התרחשה זמן קצר לאחר מלחמת המפרץ. בעקבות התגברות מלחמת האזרחים באתיופיה, התרכזו אלפים רבים של יהודים בבירה אדיס-אבבה, והיה חשש כי המורדים יכבשו את העיר ואת נמל התעופה הסמוך לה. לפיכך, החליטו ממשלת ישראל והסוכנות היהודית ליזום פעולה של עלייה מוטסת, מבצע שקיבל את השם "מבצע שלמה".

רכבת אווירית ביצעה 36 טיסות, שהביאו לישראל יותר מ-14 אלף עולים. בעת המבצע, שנמשך 36 שעות רצופות, נוהל נמל התעופה של אדיס-אבבה על ידי צוותים ישראלים. "מבצע שלמה" התנהל בשבת באישור הרבנות הראשית לישראל מטעמי פיקוח נפש. היום נשארו באתיופיה כמה אלפים בני הפלאשמורה שעומדים לעלות בקרוב.

י"ג בסיוון תש"ח (1948) - פריצת הדרך לירושלים על ידי צבא ישראל (דרך בורמה).

קולונל דוד מרכוס

שבהרי יהודה, נסללה במלחמת העצמאות (מאי 1948) כדי לאפשר הובלת אספקה וציוד לירושלים הנצורה במלחמת העצמאות. ירושלים היתה מנותקת בעטיין של הכנופיות הערביות ששלטו על הדרכים מהשפלה. תחת פיקודו של דוד סטון (מרכוס), קצין לשעבר בצבא ארצות הברית שנעשה למפקד חזית ירושלים, הצליחו לסלול דרך אלטרנטיבית ובוזה התגברו על הבעיה.

"דרך בורמה" המקורית, היתה דרך נסתרת שסללו כוחות בנות הברית בגיונגלים של בורמה במלחמת העולם השנייה.

הדרך נסללה בחשאי בשטח ההפקר שבין כוחות צה"ל ובין צבא ירדן שכיתר את ירושלים. הדרך עברה בין הכפרים הכבושים בית ג'יז ובית סוסין (כיום בין נחשון לבקוע) עקפה מדרום את לטרון, חצתה את כביש שער הגיא-הרטוב, הרטוב (סמוך ליישוב מסילת ציון), עברה מדרום לבית-מחסיר (בית מאיר של היום) והתחברה לכביש שער הגיא-ירושלים ליד הכפר סריס (שורש). הקטע האחרון של הדרך שהיה תלול וצר כונה "דרך הגיפים". האלוף סטון (מרכוס) לא זכה לקטוף את פרי עמלו, כי הוא נהרג בטעות על ידי אש חייליו באזור אבו-גוש.

לזכרו הוקם היישוב משמר דוד בעמק איילון.

י"ג בסיוון תשנ"ט (1999) - אותרה הצוללת "דקר".

סמלה של הצוללת "דקר"

הצוללת, שנבנתה בבריטניה בתקופת מלחמת העולם השנייה בין השנים 1943-1945, הועברה לחיל הים הישראלי ביוני 1965 וקיבלה את השם "דקר". הצוללת עברה שיפוץ כללי תוך השבחת כל המערכות בה וב-9 בינואר 1968 יצאה מנמל פורטסמות' שבאנגליה לנמל הבית בחיפה.

כשנודע בארץ שהצוללת עומדת להגיע בתאריך מוקדם מהמתוכנן, ביקשו ממפקד הצוללת להמשיך להפליג מספר ימים בים התיכון כדי לא "לקלקל" את טקס קבלת הפנים שתוכנן עבורה.

הקשר האחרון עם הצוללת התקיים בלילה שבין ה-24 ל-25 בינואר 1968. מאז לא חודש הקשר עמה.

ב-6 במארס 1968 הוכרזה הצוללת "דקר" אבודה, והרב הצבאי הראשי, האלוף שלמה גורן (ז"ל), הנפיק תעודות פטירה ל-69 אנשי הצוות הנעדרים. במדינה הוכרז יום אבל. עם זאת, החיפושים נמשכו בהיקף חסר תקדים על-ידי חיל הים הישראלי וכוחות בינלאומיים.

ביום 28 במאי 1999, שלושים ואחת שנה לאחר שנעלמה, אותרה הצוללת דקר בקרקעית הים בין קפריסין לכרתים כ-500 ק"מ מחופי ישראל.

בחיל הים מתחזקת מאוד ההערכה כי ה"דקר" טבעה לאחר שאוניית סוחר ששייטה באזור פגעה בה בשוגג בעוצמה רבה.

בהר הרצל הוקמה אנדרטה דמויית צוללת לזכרם של החיילים הנעדרים. לאנדרטה רותכו מעטפת המצוף שהתגלה וחלק ממשקפת.

במוזיאון חיל הים בחיפה נמצא המצוף עצמו שהתגלה חודשים מעטים לאחר אובדן הצוללת, וכן גשר הפיקוד שנמשה עם גילויה.

כ"ו בסיוון תש"ב (1942) - תבוסת צבא גרמניה על ידי הצבא הבריטי במערכת אל-עלמיין בצפון אפריקה.

בעת מלחמת העולם השנייה בשנת תש"ב (1942), ארץ ישראל עמדה לפני האיום של פלישת הצבא הגרמני מצפון אפריקה דרך מצרים.

חיילים ישראלים בעלי חזות ארית, דוברי גרמנית ואומנו בהרי הכרמל בתכסיסי מלחמת גרילה כדי לקדם את פני הרעה.

במערכת אל-עלמיין בדרך לאלכסנדריה שבמצרים, הבריטים, תחת פיקודו של הגנרל מונטגומרי הצליחו לחסום את התקדמות הצבא הגרמני.

המפלה של הצבא הגרמני בצפון אפריקה הקדים בכמה חודשים את המפלה הגדולה שלהם בסטלינגרד שבברית המועצות בכסלו תש"ג.

ל' בסיוון תש"ו (1946) - השבת השחורה.

כינוי שניתן ליום השבת, 29 ביוני 1946, יום שבו ביצעו הבריטים פעולת דיכוי חסרת תקדים במיבצע צבאי ומדיני רחב-היקף, נגד היישוב העברי בארץ ישראל, בתגובה על המאבק והמרי נגד גזירות "הספר הלבן". לפנות בוקר יום השבת יצאו לפעולה עשרות אלפי חיילים בריטיים, שוטרים ובלשים. יש לציין כי לשירות הידיעות של ה"הגנה" (ש"י) נודע בעוד מועד על המבצע הסודי של הבריטים, שנקרא בלשונם "ברודסייד". כדי למנוע את ביצועו שידרה ה"הגנה" ברדיו המחותרת שלה את פרטי המיבצע, שהבריטים עתידים לקיים, בתקווה שפירסומו ימנע, או ידחה אותו. אולם נראה, שהשלטון החליט לבצעו בכל מחיר.

כוחות הצבא והמשטרה הקיפו עשרות יישובים, ערים וכפרים; הוכרז עוצר-בית חמור, אלפי אנשים ונשים הוכנסו למיכלאות זיהוי ואלפים נעצרו ונשלחו למחנות מעצר בלטרון וברפיח. בין העצורים היו ארבעה מראשי הסוכנות היהודית (משה שרת [שרתוק], דוב יוסף, יצחק גרינבוים והרב י"ל (פישמן) מימון. משרדי הסוכנות היהודית בירושלים, משרדי הוועד הפועל של הסתדרות העובדים הכללית ושורה של מוסדות ציבור אחרים נפרצו, ונערכו בהם חיפושים אחרי פעילי ביטחון ונשק מגן. בהתנגדות שגילו אנשי המשקים נהרגו שבעה ונפצעו רבים. בקיבוץ יגור עלה בידי הבריטים לגלות מחסן סתר גדול של נשק ה"הגנה". אולם, בדרך כלל העלה המיבצע חרס, אף שהיה רב-ההיקף ביותר, שנערך בתקופת המנדט הבריטי נגד היישוב העברי.

אתרים

כ"ב בסיוון תרפ"ו (1926) - הוקם קיבוץ רמת רחל בגבולה הדרומי של ירושלים, מול בית-לחם.

בהתחלה כונה המקום בשם "גבעת אליהו" בהשפעת מנזר "מר אליאס" הסמוך, אך אחר כך שונה שמו לרמת רחל, על שם קבר רחל הנשקף ממנו.

הקיבוץ הוקם על ידי חברי גרעין "גדוד העבודה" ע"ש יוסף טרומפלדור. מטרתם היתה כיבוש עבודות הסיתות והחציבה ועמידה כנגד העוינות הערבית ליישוב העברי.

החברים עבדו במאורגן בסבלות, בחציבה ובבנייה והקימו את התשתית הכלכלית לקיבוץ בעתיד.

המוסדות המיישבים לא הכירו בנקודה כיישוב קיבוצי לעתיד, בגלל חוסר שטחים, ולא סייעו.

למרות קשיים אלו ועל אף המשבר הכלכלי ששרר בארץ, הצליחו חברי הפלוגה לשרוד בזכות הארגון, היכולת וכח הרצון.

עד שנת תרפ"ט (1929) עדיין לא עלו כל חברי הפלוגה להתיישב במקום.

החלו המאורעות וההתנכלות ליהודים ואירעו פרעות בחברון, בחולדה, במוצא ובצפת. הנשים והילדים פונו לתלפיות ואחריהן גם יתר החברים. המקום ניטש זמנית. הערבים פלשו אליו והרסו אותו.

לאחר גלות של שלושה חודשים חזרו החברים, בהחלטה נחושה לשקם את המקום. הוחלט לבנות מבנה אבן גדול מרכזי, ענפי שירותים, מרתפים ו"סליקים" לאחסון הנשק.

בשנת 1938 מנה הקיבוץ כ-220 חברים. בתקופת המרד הערבי הגדול בשנים 1936-37 התגייסו חברים מהמשק למשטרה הבריטית כגפירים וכשוטרים מיוחדים, וכך חיזקו את המערך הבטחוני של המקום.

בשנים 1942-46 מיקם הפלמ"ח את אחד מבסיסיו ברמת רחל. בו התקיימו אימוני המחלקות וממנו יצאו הלוחמים לפעולות השונות.

רמת רחל שנמצאה במבואותיה הדרומיים של ירושלים היתה נקודה אסטרטגית חשובה, בה היה המשלט החשוב ביותר שבדרום העיר.

מעמדה כבלם הקדמי בדרך לירושלים התחזק עם נפילת גוש עציון בד' באייר תש"ח.

התקפות רבות ועקובות מדם נערכו עליה וחלקן נהדפו על ידי תושביה ומגיניה. לעתים עבר הקיבוץ מיד ליד, המשק והשדות נשרפו ונחרבו כליל.

השיבה לרמת רחל היתה מלווה בויכוח ובקרע. באסיפה סוערת שהתקיימה ברעננה, מקום גלותם של החברים, נחלקה הקבוצה לשניים - חלק מהחברים סברו שאין טעם לשקם את הקיבוץ ההרוס לגמרי, כי אין לו עתודות קרקע לחקלאות בהיותו קרוב וסמוך לעיר - אלה הצטרפו למקימי קיבוץ חדש "עין כרמל". חלק שני הכריז על שיבה לרמת רחל, ובשנת תש"י (1950) החלו בקימום ההריסות.

שיקום הקיבוץ נתקל בקשיים רבים. התקציבים שהובטחו לא הגיעו בזמן והיישוב לא התחדש מבחינה חברתית.

בשנת תשכ"ו (1966), חל מהפך כאשר הגיע לקיבוץ גרעין "רמות" של הנוער העובד. הם חברו יחדיו באמונה בעתידו של רמת רחל, וסללו את הדרך לגרעינים נוספים שהזרימו "דם חדש" ורעננו את החברה.

עד מלחמת ששת הימים היה הקיבוץ בחזקת מובעלת המוקפת גבול משלושת עבריו.

עם התרחקות הגבול, בעקבות הניצחון במלחמה זו, הסתלק האיום הירדני והחל פיתוח מואץ של כל האזור. בקיבוץ נבנו מבני ציבור ובנייני מגורים. הוא החל לקלוט משפחות צעירות, ישראליות ומדרום אפריקה.

עם הביסוס הכלכלי והחברתי החל מאבקו של קיבוץ רמת רחל בממסד הפוליטי העירוני והממשלתי, אלה נטו להתעלם מזכותו ההיסטורית והביטחונית של הקיבוץ ופעלו לספח את רוב אדמותיו לטובת עיריית ירושלים. בסופו של דבר התקבלו רוב דרישות הקיבוץ. כיום הפכה התיירות - בית מלון ואולם אירועים להיות הענף המרכזי של הקיבוץ.

אתרים באזור רמת רחל

תל חירבת צאלח

בחפירות במקום, גבעה הנמצאת מערבית לקיבוץ, נחשפו שרידי יישוב שהתקיים מן המאה ה-8 לפני הספירה עד המאה ה-8 לספירה.

במקום זיהו את בית הכרם המקראית (ירמיהו ו, א), באתר נחשפו שרידים של מצודה וארמון מבוצר מסוף ממלכת יהודה. כן נמצאה מצודה מהתקופה הפרסית. התגלו טביעות חותם רבות והן מעידות כי היה כאן מרכז מינהלי של הסביבה.

מצפה יאיר

אחר הנצחה לבן הקיבוץ שנהרג בשירות צבאי. האתר נמצא בחורשה של חירבת צאלח וכולל גם את חפירות ארמון מלכי יהודה.

אנדרטת "עמודי הזית"

פארק הזיתים

פארק עצי הזית ובמרכזו פסל סביבתי "עמודי הזית", יצירת האמן דן מורין. הפסל מורכב משלושה עמודים הניצבים על שתי פירמידות של אבנים. מתוך העמודים צומחים עצי זית.

עמדת יעקב

עמדת הגנה בגבולה המזרחי של רמת רחל, מול הכפר הערבי צור-באחר.

העמדה נקראת לזכרו של יעקב ברגר הי"ד, מפקד ההגנה בירושלים, שנפל בהגנה על חניתה, בעת ייסודה בהרי הגליל המערבי. הוא הובא לקבורה ברמת רחל.

מוצב הפעמון

מוצב ירדני שנכבש בידי חטיבת ירושלים במלחמת ששת הימים, בכפר הערבי צור-באחר, מול רמת רחל.

אנדרטה לשישה חיילי צה"ל שנפלו בכיבוש המקום.

האנדרטה "יד לאחים"

אנדרטה לזכר כ-4000 מיהודי אתיופיה שמתו בדרכם לישראל בימי מבצע משה ב-1984.

ביבליוגרפיה

- סיפורי קיבוצים, מאת זאב ענר, בהוצאת משרד הביטחון והוצאה לאור
- אנציקלופדיה מפה - כל הישובים וכל האתרים, בהוצאת מפה-מיפוי והוצאה לאור
- אריאל - אנציקלופדיה לידיעת ארץ ישראל, מאת זאב וילנאי.
- מדריך ישראל חדש - אנציקלופדיה - מסלולי טיול, בהוצאת כתר.

חודש תמוז

חודש תמוז הוא הרביעי במניין החודשים שאנו מונים מניסן.

השם תמוז כשמות שאר החודשים עלה עם ישראל מבבל; והוראתו הקדומה - פולחן ידוע לדורות ההם ככתוב (יחזקאל ח): **וְהָיָה שָׁם הַנְּשִׁים יֹשְׁבוֹת מְבַכּוֹת אֶת הַתָּמוּז.** בלוח גזר הוא נקרא בשם ירח זמור כי בו זומרים את הגפנים.

מזלו של החודש: סרטן

שכך היא דמות קבוצת הכוכבים השולטים בשמים בחודש זה, דומה לצורת סרטן.

המזל מסמל את נסיגתה של החמה לאחר שהגיעה לשיא להטה כסרטן הנסוג אחרנית. כתוב בזהר הקדוש, שימי תמוז וכן חודש אב שלאחריו, ימים של סכנה הם, והרעה שולטת בעולם באותם הימים - "אשרי האיש שזוכה להנצל הימנה".

אירועים

ה' בתמוז תשל"ו (1976) - מבצע יהונתן - מבצע אנטבה.

בסוף חודש יוני ותחילת חודש יולי 1976 התרחשה אחת הדרמות הגדולות בתולדות ישראל, אם כי הרחק מגבולותיה. מחבלים מ"החזית העממית לשחרור פלשתינ" חטפו מטוס של חברת "אייר פרנס" ובו יותר ממאה ישראלים, והטיסוהו לאנטבה שבאוגנדה. לאחר שהיהודים הופרדו משאר הנוסעים, החוטפים איימו לרוצחם אם לא ישוחררו ארבעים טרוריסטים הכלואים בישראל ובגרמניה.

לאחר התלבטויות רבות והעמדת פנים שישראל מוכנה לנהל משא ומתן עם החוטפים, הורתה ממשלת ישראל לצה"ל לשחרר את החטופים במרחק 4,000 ק"מ מישראל.

כוח מוטס גדול של כוחות צה"ל נחת באנטבה אור ל-4 ביולי 1976 ושיחרר במבצע בזק את החטופים. שלושה מן החטופים נהרגו וכן נהרג סגן-אלוף יהונתן נתניהו (ז"ל), מפקד הכוח בשדה שעל שמו מכונה המבצע.

הפשיטה על אנטבה נחשבת לאחת הפשיטות הנועזות והמבריקות ביותר בהיסטוריה הצבאית.

על-פי "50 על 50", מרדכי נאור, משרד הביטחון הוצאה לאור

"י"ז בתמוז - (על-פי המסורת) - שבעה עשר בתמוז הוא התחלת תקופה של ימי אבל "בין המצרים" שבה אנו מתאבלים על חורבנם של שני בתי המקדש ונוהגים מנהגי אבל. כל עדה לפי מנהגה. יום זה נקבע ליום תענית ציבור.

יום שבעה-עשר בתמוז הוא יום מועד לפורענות בתולדות ישראל ובדברי הימים שלו זכורות חמש פורענויות (בחינת "מגלגלין חובה ליום חיובי") שפורטו במסכת תענית:

א. **נשתברו הלוחות** - על-פי הכתוב בתורה ירד משה מהר סיני ולוחות הברית בידי ומצא שהעם עשה עגל זהב, אז השליך מידיה את הלוחות ושיבר אותם וביקש מדי לסלוח לבני ישראל על מעשיהם. משה עלה שוב בר"ח אלול וירד לאחר ארבעים יום - ביום הכיפורים.

ב. **בוטל התמיד** - על-פי המסופר בתלמוד בזמן המצור על ירושלים שררו בעיר רעב ומחסור ולא נמצאו כבשים לקרבן התמיד.

ג. **שרף אפוסטומוס את התורה** - מעשה התגרות נגד היהודים על-ידי חיל רומי שקרע ספר תורה ושרף אותו באש. הדבר קרה במעברתא בדרך אל טור-לוזה (הר השקדים) באזור שכס. ייתכן שהיה שם מחסום רומאי והחיילים התנפלו על יהודים.

ד. **הועמד צלם בהיכל** - מעשה התגרות נגד היהודים על-ידי היוונים בעת מלחמת החשמונאים, כשהעמידו פסל של זאוס בבית המקדש.

ה. **הובקעה העיר** - הובקעו חומות ירושלים ונפרצו מבואותיה על-ידי הרומאים בבית שני. מאז החל חורבנה של ירושלים.

כ"ח בתמוז תרפ"ב (1922) - מועצת חבר הלאומים אישרה את המנדט על ארץ ישראל.

לאחר מלחמת העולם הראשונה וכינון "חבר הלאומים" נולדה שיטת המינוי על שטחים בדרך של מנדט (יפוי כוח) לנהל אותן. ב-24 ביולי 1924 העניק חבר הלאומים לבריטניה מנדט על ארץ-ישראל ועשה אותה ממונה על הקמתו של בית לאומי יהודי בארץ. לשם ביצוע הדבר התחייבה בריטניה לעודד התיישבות יהודית צפופה בארץ, להקל על העלייה ולשתף פעולה עם הסוכנות היהודית ועם יהדות העולם. הלשון העברית הוכרה כלשון רשמית בצד הערבית והאנגלית. בלחצם של הערבים נסוגה בה ממשלת בריטניה ממרבית התחייבויותיה. המנדט הבריטי על הארץ תם על פי החלטת עצרת האו"ם ביום 15 במאי 1948, וביום זה היו אמורות לקום בארץ-ישראל מדינה יהודית ומדינה ערבית. עם ההכרזה על הקמתה של מדינת ישראל נסתיים שלטון המנדט בארץ-ישראל.

על פי "לקסיקון מן המסד ליהדות ולציונות", כרטא ומשרד הביטחון הוצאה לאור

חיילי בריטניה עוזבים את הארץ בהסתיים המנדט הבריטי

חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מסי 27

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האישים והאתרים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודש סיוון המרומזים בכל החידות הבאות. לכתוב משפט או שניים על חשיבותם ולשלוח למערכת עד סוף חודש תמוז. יזכה בפרס המצליח לפתור 7 מתוך 10 החידות.

חג השבועות מפגיש אותנו עם אוצר גדול, הטמון בשמונים וחמישה פסוקיה של מגילת רות. פיקחו נא עין, וגם אוזן, ונצא לדרך.

השיבולים והחרב שלנו קודמים לאלו של הנח"ל. נסתיימה מלחמת השחרור ואילו אנו לא השתחררנו, הקמנו את קיבוצנו על הגבול הצפוני, ושמו מקשר בינינו לבין אחת ממשמרות הכהונה שאולי גרה כאן מ-ז-מ-ן. במעשנו זה מתקנים אנו את מה שקילקל איש, שמשמעות שמו דומה לשמנו, בסיפור המגילה.

ומעשה שהיה כך היה: פרשנות נוצרית, באשר לזיהוי מקומות במפת ארצנו בימי "אותו האיש", הולידה את יישובנו בהרי טבעון. אבל היישוב הנושא את שמו, שמשמעותו תקווה לרכיב חשוב ביותר במזוננו. מצוי לא הרחק מדרום לקרתא דשופריא.

הנח"ל זרם כאן פעם, ואז קראוני בשם אחותו של התעשיין הראשון בנחושת ובברזל, אם אותו ואותה אינכם מכירים, כי אז נגידכם שבאותו שם ובתוספת של יראת כבוד, קראו לאמו של הבן-הלא-חכם של המלך שהכתוב מעיד בו שהיה חכם אפילו יותר מאיתן האזרחי... למה נאריך? מאז זרמו קצת מים בנהר שאליו אני סמוך, הפכתי למושב, וייקרא שמי בישראל כשם האישה שירדה וחזרה ועלתה לארצנו ברוכת הבצורת (לפעמים!).

אנו באנו ארצה לבנות ולהיבנות בה, ואת ידינו שילחנו בכישור,
ולאו דווקא באת ובטוריה. וכל זאת לפני שבעים ותשע שנים.
הגענו מפולין, והתנחלנו על אדמה שנקנתה מערבי-נוצרי מלבנון,
בתרומתו של מורה ועסקן בארץ. שמו מונצח בשם יישובנו והוא:
ישראל-יהודה. שם זה קשור לשושלת שבמגילתנו. אם אינכם מצליחים
לשמוע את שמנו זה בגלל נשרי הפלדה המקננים בסמוך מאוד אלינו.

כמה נחמד ומרגש... היא נשקה לחמותה ו... פנתה לה עורף. אבל אני??
מושב יש בעמק בית שאן שמיסוד הציונות הדתית, יש פרשנים האומרים
משמעות שמי נובעת משמו. אחרים מקפצים כנגדם ואומרים, לא כן!!
משמעות שמי, לדידם, טמונה בשמו של יישוב הסמוך למודיעים, העומדת לבלעו.
למה נכביר מילין אם יש ויש, פשוט כך, יישוב הנושא את שמי נטו?
והוא סמוך למקום שהזכרנוהו זה עתה.

אם יצאתם למסע שורשים בשושלתנו, תפגשוני כמעט באמצע הדרך.
גאה אני בבני הידוע שבשמו, כמו בזה של פי-נחס הכהן, מרומז שם אותו בעל חיים,
ואפילו יש מבצע שקראו על שמו ואפילו יש קיבוץ שקרוי על שמו,
אבל אני, כאבא, אינני מקנא! גם אותי לא שכחו ויבואו עולים מירכתי חצי
האי הרווי בזהב השחור להרי העיר בהא הידיעה, ויקימו כאן מושב.
ורמז קטן לכם אושיטה, בסמיכות לי שתי מצבות, האחת למוסיקאי גדול
שאהב את ארצנו ואת עמנו, והשנייה לזכרו של מנהיג צעיר של מעצמה גדולה שנרצח.

שאלת בונוס

מה הקשר בין התמונה לחודש תמוז?
והיכן היה המפגש?

הכתובת למשלוח התשובות:

מערכת "מדי חודש בחודשו"
האגף לתרבות תורנית
משרד החינוך
רח' כנפי נשרים 22
ירושלים 95464

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

פתרונות לחידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 25

1. **רמת זוד:** קיבוץ בעמק יזרעאל, בצד הכביש חיפה-עפולה וקרוב מאוד לנהלל. במלחמת יום הכיפורים נחת טיל סורי בקיבוץ.

2. **תירוש:** קרוב לשם **תרש** - מושב עובדים, 10 ק"מ ממזרח לצומת ראם.

3. **ברגתא:** קרוב לשם **בגתא** - מושב עובדים בשרון בצד כביש נתניה-טול כרם.

4. **נח"ל סמר** בערבה, **מרס, מרסנא:** שיבוש מהדמויות במגילה.

5. **חברון:** (נבנתה 7 שנים לפני צוען).... והרמז הוא כמובן חרבונא זכור לטוב.

6. **יובלים:** מושב עובדים בצפון המזכיר לנו **יובל** - שנת החמישים, אבל הכוונה ליובל - מקור מים, **וחמישים אמה של העץ** שבנה המן מזכירים לנו יובל.

7-8. **מהודו** לכפר הנוער **הודיות** הסמוך לקיבוץ **לביא** שבגליל.

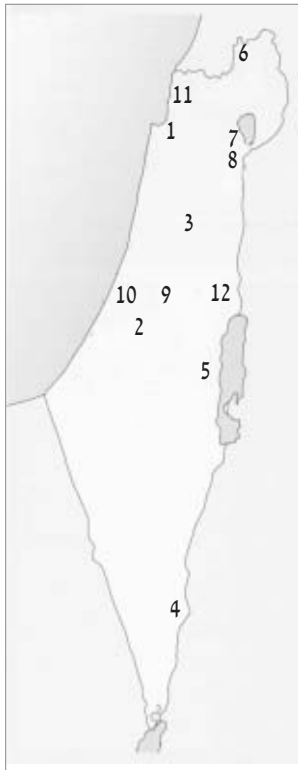
9. עיר החול היא **רמלה**. בערבית רמלה = חולות.

10. **סתריה:** שיבוש מאסתר **סתריה**, מושב עובדים בצד הכביש רמלה-ביל"ו, נוסד על ידי עולים מרומניה ופולין.

11. שבעת רואי פני המלך יש עוד שישה כמוני, הכוונה למצפים.

היישוב הוא **כמון** ליד כרמיאל - כמון מזכיר לנו **ממוכן**.

12. **זיתא** - כפר ערבי בשומרון. התלוי האחרון הוא כמובן **זיתא**.

הזוכים בחידון מס' 25:

ד"ר יוסף ניצן - רחובות.

“האחדות, סגולה לבין המצרים”

מסמני הזהות היהודית

עם קום המדינה, פרצה מחלוקת בקהילה יהודית בארה"ב בצל מסמני הזהות היהודית בדורנו. אחד החסידים פנה לרבו ובפיו שאלה - מה עושים? מחלוקת קשה מאיימת לפלג את הקהילה ולפגוע באחדות ישראל. יהודי תרם פרוכת לבית הכנסת, עליה רקום בהדר ציור "מגן-דוד" כחול ולבן סמל יהודי מובהק. חלק מן הציבור התנגד נמרצות לתלות פרוכת זו כי זה סמל של ציונים חילוניים, פורקי עול תורה ומצוות ולמה להכניס אל הקודש פנימה...?

אולם, החלק האחר בציבור טען בתקיפות כי הפרוכת תשכון כבוד! זהו סמל יהודי עתיק וכאן מקומו! והקהילה כמרקחה...

ילמדנו רבנו, עצה טובה...

הרב שומע ומתרגש קמעא... אחר כך שואל בשקט ובמתינות: ומה רע במגן דוד?

השתוממו המתנגדים ואמרו: רבי, זה הרי שייך ל... וכי איך אפשר?

והרב שוב מקשה: ומה רע במדינה? נכון חלק מאנשיה אינם שומרי מצוות, צריכים תיקון, אבל הארץ טובה מאוד מאוד...

אתם יודעים, הנה אתגר ענק - לדאוג שלא יהיו חוטאים!

איך! תחשבו... הנה הזדמנות - מגן דוד יכול להיות הסיבה הטובה לאחדות בישראל, אפשר ציור זה יגן עלינו... ואם יתמו חטאים ודאי לא יהיו חוטאים

ולמוכיחים ינעם...

ועליהם תבוא ברכת טוב.

שמעון עזר

מדיני חג השבועות

1. אין אומרים תחנון מראש חודש סיוון עד י"ב בחודש והטעם הוא שבזמן המקדש היו מקריבים בו קרבנות מיוחדים והם נקראים ימי שמחה. שלושת ימי ההגבלה - שלושה ימים קודם חג השבועות מתכוננים לכבודו של יום מתן תורה.
2. בליל החג מאחרים קצת בתפילת ערבית כדי שימי הספירה יהיו שלמים, כמו שכתוב בתורה: **"שבע שבתות תמימות תהיינה"** (ויקרא כג: טו).
3. אומרים ברכת "שהחיינו" בקידוש כמו בשאר הרגלים. למחרת גומרים את ההלל.
4. נוהגים להיות נעזרים כל הלילה בלימוד התורה מכמה טעמים:
 - א. כדי לתקן הפגם שפגמו בני ישראל בשעת מתן תורה שהיו צריכים להעיר אותם משנתם. אבל מי שחושש שאם יהיה ער כל הלילה יתנמנם ולא יוכל לכוון היטב בתפילה מוטב לו שילמד עד שעה מאוחרת בלילה וישכב לישון כדי שיוכל להתפלל במחשבה צלולה.
 - ב. הלימוד בליל השבועות בא להוכיח את תקיפות התורה. וככל שאנו עוסקים בלימוד התורה, אנו מרגישים בצימאון ללימוד נוסף (שפת אמת).
5. מצווה לשמוח ביום זה שניתנה בו תורה לישראל וכן יש מנהג לאכול מאכלי חלב מכמה טעמים:
 - א. סמל לתורה שנמשלה לחלב ודבש על-פי הפסוק "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד: יא).
 - ב. חלב הוא המזון היחיד שמספק את הרעב ואת הצמא כאחד, כמו התינוק שמתקיים רק עליו, כך התורה היא כוללת את כל "התזונה" הרוחנית והתרבותית של האדם (אמרי נועם).
 - ג. עד מתן תורה היה מותר לישראל לאכול בהמות טמאות וטרפות. במתן תורה נצטוו על השחיטה ועל המאכלים האסורים, משום כך נאסר עליהם השימוש בכלים הברשיים, שהשתמשו בהם עד כה. להגעיל את הכלים לא יכלו כי שבת היה (שבת פו) על כן נאלצו ישראל לאכול מאכלי חלב, ואף מנהגנו כך לזכר אכילתם ביום מתן תורה.
6. נוהגים לשתוח עשבים בחג השבועות בבית-הכנסת ובבתים (ויש המעטרים את ספרי התורה בשושנים) מטעמים אלה:
 - א. התורה משולה לעץ על-פי הפסוק "עץ חיים היא למחזיקים בה" (מלמד להועיל).

- ב. כדי להזכיר לנו להתפלל לשלומם של העצים, שבעצרת נידונין על פירות האילן (מגן אברהם).
- ג. כזכר למעמד הר-סיני.
- ד. כזכר למשה רבינו שהושם באותו יום לאחר ג' חודשים ביאור בין עשבים וקני סוף (חידושי הרי"ם).
- ה. "עשב" בנטריקון הוא משמותיו של החג: **עצרת**, **שבועות**, **ביכורים**.
- ו. וכן זכר לביכורים שהיו מעטרים אותם בכל מיני פרחים, שושנים, ורדים ועלים.
- ז. בשמים, רמז לדברי חז"ל: "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה, נתמלא כל העולם בשמים" (מסכת שבת).
- ח. וכן על-פי הנאמר במדרש: משל למלך שהיה לו פרדס נטוע, לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס ונמצא מלא חוחים. הביא קצצים לקצצו וראו בו שושנה אחת של ורד. אמר המלך שבביל שושנה זו ניצל כל הפרדס. כך בזכות התורה ניצל כל העולם כולו (על-פי ויקרא רבה).
- ט. בקהילות אירופה הדביקו ירק ממגזרי נייר על החלונות כדי למנוע כניסת אור לחדרים, לרמז שאנו סומכים על האור הפנימי שבתורה ואין צורך באור החיצוני.
7. נוהגים לקרוא מגילת רות בחג השבועות מכמה טעמים:

- א. המעשה המסופר במגילת רות אירע בתחילת תקופת קציר השעורים.
- ב. ממגילת רות אנו לומדים להעריך מצוות לקט, שכחה ופאה (מתנות לעניים).
- ג. מוזכרת במגילה כניסתה של רות תחת כנפי השכינה וזאת דוגמה לכך שבני ישראל נכנסו תחת כנפי השכינה ביום זה במעמד הר סיני.
- ד. כשם שבמגילת רות יש גילויי חסד רבים, כך התורה עיקרה בעשיית חסד בין הברואים.
- על-פי "פרדס חג השבועות", בהוצאת מכון הפאר

הכתובה בין הקב"ה לבני ישראל

לוח המודעות מסי 138

תפזורת לחודש סיוון

בתפזורת זו נמצאים לפחות עשרים מושגים הקשורים לחודש סיוון וחג השבועות. מצאו לפחות חמישה עשר מהם.

*	ת	ק	ו	נ	ד	ב	ש
ת	ו	ר	ג	ח	ל	ב	ב
ה	ר	י	צ	ק	ו	כ	ד
ש	ה	ט	ח	ע	ד	ו	ד
מ	י	מ	ו	א	ת	ר	*
ר	ו	ת	ס	י	נ	י	ס
נ	ע	מ	י	ש	י	מ	ח
ל	ג	ר	ל	ה	י	ל	ע

על פי "עוד נמשכת השרשרת", המועצה הדתית בקעת הירדן, משרד לענייני דתות.

ראה מושגים בסוף הגיליון

מאת שמחה סיאני

יהודי מרוקו - חלק ב'

בחלקה השני של הכתבה על יהודי מרוקו, אביא את מנהגי חג השבועות, ארבעת הצומות, בין המצרים ותשעה באב.

חג השבועות

שבעה ימים לפני חג השבועות החלו ההכנות לקראתו וכל האווירה ברחוב השתנתה.

בפס ערכו טקס "חתונה" בדרך שחוק בין הילדים, כדי לחבב עליהם את התורה. היו מלבישים אותם בבגדי רקמה צבעוניים - ילד בן חמש וילדה קטנה בגיל דומה ממשפחה אחרת, מוליכים אותם ברחובות ובשווקים ומציגים אותם בפני כל כ"חתן וכלה".

אחר כך היו מביאים מלמד תינוקות, שהיה כותב בדבש על נייר לבן פסוקים, כגון: "מצא אשה מצא טוב" (משלי יח, כא). הילדים היו מתבקשים ללקק בלשונם את הדבש מעל הנייר, ואז היו אומרים שזה הגט שלהם. החג עוצב כ"חתונה" בין הקב"ה (החתן) לכנסת ישראל (הכלה). ב"שבת כלה", השבת שלפני חג השבועות, קראו פיוטים לכבוד ה"חתונה".

בבית הכנסת קישטו את ההיכל כחופה. לצידו של ההיכל הקימו אפריון, שקושט בשטיחים נאים ועליו הונחו ספרי התורה. אי אפשר היה שלא להתעכב קמעא למראה ה"מעילים" היפהפיים של ספרי התורה (כך נקראו הם במרכז ובדרום מרוקו, ואילו בצפון מרוקו נקראו "מפה"), שהיו עשויים בדרך כלל מבד יקר, דוגמת לָבָד ברוקאד, ורקומים בחוט זהב, דבר שהוסיף להם הדר רב. הנשים הוסיפו לספרי התורה צעיפים מרוקמים ומטפחות צבעוניות.

ילד בן חמש לבוש כ"חתן" ב"חתונה הילדים" שערך במרוקו, תאפילאלה, 1935

אוסף מעילים לספרי תורה ממרכז מרוקו, המאות ה-19 וה-20

כמקובל בקהילות ישראל כן אצל יהודי מרוקו, בליל שבועות, לאורך כל הלילה ועד הבוקר, למדו תורה. לילה זה נקרא: "לילת לקראיא" (ליל הלימוד).

בבוקר, בתפילת שחרית, בעת הוצאת ספר התורה, פיוס הש"ץ (שליח ציבור) את תוכן ה"כתובה" שבין הקב"ה לכנסת ישראל. הלחן חובר במיוחד למעמד זה.

התורה נמשלה לדבש וחלב ולכן יש הנוהגים לשמור מצות מפסח, לפוררן ולערבבן בחלב ודבש כדברי הפסוק בשיר השירים (ד, יא): "דבש וחלב תחת לשונך", ולאוכלן מיד לאחר התפילה, בטרם יסעדו את לבם.

מנהג הוא אצל יהודי מרוקו לומר שני מיני אזהרות, גדולות וקטנות (הכל לפי גודל הבית). הן נאמרות לאחר תפילת מוסף או לפני תפילת מנחה, וזאת לפי מנהג המקום.

האזהרות הן מניין תרי"ג מצוות, שנכתבו כשירים מחורזים וחוברו על ידי משוררים שונים לאורך הדורות: הרב סעדיה גאון, שלמה אבן גבירול, יהודה הלוי, יצחק בן ראובן הברצלוני ועוד. בצפון אפריקה קוראים את האזהרות של רבי יצחק בן ראובן הברצלוני מהספר "ארבעה גביעים", ויש הנוהגים לקרוא את האזהרות של שלמה אבן גבירול שנדפסו במחזור "שלוש רגלים".

את האזהרות קוראים בבתי הכנסת בלחן ערב לאוזן. יש קהילות שהתחילו את טקס קריאת האזהרות בישיבה בחצי גורן סביב רב בית הכנסת, והניחו במרכז דלי מלא מים. כל אחד מהמתפללים קרא בתורו, ומי שנפל בחלקו הבית הראשון המתחיל במילים: "בסימנא טבא ובמזלא יאיא", או הבית האחרון המסתיים במילים: "תערב רינתי", רשאי היה לבחור בין הזמנת כל מתפללי בית הכנסת לביתו למשקה, או לחילופין היו מתיזים עליו המתפללים מים מתוך הדלי, שכן, התורה נמשלה למים. יש האומרים שהתזת המים באה לזכר הצלתו של משה בידי בת פרעה מן היאור, ויש שמצאו מקבילות הקשורות בחגיגות מים בתקופה זו בקרב הברברים.

למעשה, כולם זכו באותו מעמד למנת מים זו או אחרת. אף הילדים צוידו על ידי הוריהם במשאבות קטנות מפח והתיזו מים על העוברים והשבים במשך שני ימי החג.

לדברי הרב יוסף משאש, חכמי מכנאס מחו מדי שנה על המנהג של הזיית מים על אנשים בימי חג השבועות, ולמרות בקשת החכמים, מנהג זה המשיך להתקיים. שאלו את הרב משאש, האם יש לחייב בתשלום אדם ממראכש שהתיז מים על חברו בחג השבועות, בשעת מנחה, ולכלך את בגדי המשי והרקמה שלו? השיב להם, שבשנת 1870 תוקנה תקנה לביטול המנהג, וכן הודיעו באותו מעמד על איסור סחיטת הבגד ביום טוב. אך כאמור, המנהג נמשך עד עצם היום הזה.

לאחר האזהרות, קוראים בבתי הכנסת את "מגילת רות". יש הנוהגים לקרוא את המגילה בלחן מיוחד ואחרי כל פסוק לתרגמה לערבית-יהודית. ביום הראשון קראו עד הפסוק: "ויהי בחצות הלילה", וביום השני קראו את ההמשך. לאחר מכן נאמרו שוב האזהרות למשך שעה.

ארבעת הצומות ובין המצרים

בין המצרים היא תקופה המתחילה ב"ז בתמוז ונמשכת לאורך שלושה שבועות עד ט' באב. יש מקומות שכינו את י"ז בתמוז בשם: "תסעה צגירה", שמשמעו: יום תשעה באב הקטן, וזאת משום שחומרת הצום בו קטנה מזו של צום תשעה באב.

יוסף גבאי תיאר את י"ז בתמוז בטיטואן ואמר שהרב שלו היה נותן סימנים על המאורעות שאירעו ב"ז בתמוז: **ש** - שבר הלוחות, **ב** - בוטל התמיד, **עה** - עיר הובקעה, **ע** - עמד הצלם בהיכלו, **שר** - שרף אפוסטמוס התורה (גבאי, י. טיטואן, ירושלים 1990, עמ' 78).

מראש חודש אב ועד לאחר תשעה באב, נוהגים מנהגי אבלות: לא עורכים טכסי אירוסין, לא מתחתנים, נמנעים מאכילת בשר ושתית יין. אף תספורת אסורה במשך שלושת השבועות.

תשעה באב

ביום תשעה באב (ובפורים), נוהגים יהודי מרוקו לשבות מעבודתם, כי העובד בימים אלה לא יראה ברכה בעמלו.

הסעודה המפסקת, הנערכת בח' באב לפנות ערב, כוללת: תבשיל עדשים וביצים שלוקות הטבולות במעט אפר ומלח, סימן לאבלות וזכר לחורבן. את הסעודה אוכלים ישובים על הרצפה בסמוך לפתח הבית. גם בבית הכנסת יושבים על גבי מחצלת ולפני תפילת ערבית אומרים קינות, קוראים את "מגילת איכה" והחזן מצייץ כמה שנים עברו מאז חורבן הבית.

לאחר התפילה התפנו כולם לשמוע דברי תוכחה מפי תלמידי חכמים על חורבן הבית. אף הנשים התאספו בפתחי הבתים וקוננו בערבית-יהודית על עשרת הרוגי מלכות, על חנה ושבעת בניה ועל חורבן בית המקדש וירושלים.

כשחזרו המתפללים לביתם בתום התפילה, ישנו על גבי מזרונים שהונחו על הרצפה ומתחת לכר נהגו לשים אבן.

יום תשעה באב התחיל בתפילת שחרית שנמשכה עד שעות הצהריים. סימני האבלות ניכרו בכל תפילות היום בבית הכנסת: גברים לא הניחו תפילין ולא התעטפו בטלית, למעט שליחי הציבור. יש שפיזרו אפר על ראשי המתפללים ועל ספרי התורה, שהונחו על אחד מספסלי בית הכנסת - ולא על גבי התיבה כנהוג. גם את פרוכת ההיכל נהגו להסיר, ואת ה"לבוש" של ספר התורה הורידו והעמידו על גבי ספסל או שולחן ולא על גבי התיבה. אחרי חצות החזירו אותם למקומם.

העולים לתורה לא כובדו ב"עלייה" ועלו מבלי שנקראו תחילה, כנהוג. ההפטרה של יום זה תורגמה לערבית-יהודית, ובתום תפילת שחרית נהג ציבור המתפללים לקרוא קינות, בהן קינות שנכתבו על ידי צאצאי מגורשי ספרד, שתורגמו אף הן לערבית-יהודית.

בתום צום תשעה באב חוזרים המתפללים לבתיהם, שנוקו ואווררו החל מצהרי היום, וסועדים את לבם בדייסת חיטים כתושות, בחמין חלבי ומקנחים בעוגות.

ילדים לומדים לקרוא במגילת איכה מפי רבם בכפר אגוין בהרי האטלס המרוחק 130 ק"מ ממראכש

ביבליוגרפיה בסיסית

1. סעדון, ח. (עורך). מרוקו. הוצאת יד בן צבי ומשרד החינוך והתרבות, ירושלים תשס"ד.
2. וסרטייל, א. (עורך). ילקוט המנהגים. הוצאת משרד החינוך והתרבות והספורט, ירושלים תשנ"ו.
3. שטאל, א. (עורך). עדות ישראל כרך א'. הוצאת עם עובד והמרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח, משרד החינוך והתרבות, תל-אביב 1978.

א. שבועות

1. תיאטרון בובות - על פי אגילת רות

מערכה א'

קריינית: "ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדה מואב הוא ואשתו ושני בניו..."

אלימלך: נעמי אשתי היקרה, אנחנו מוכרחים לדבר. המצב פה בארץ פשוט איום ונורא, אי אפשר להמשיך לחיות כך - הרעב מתגבר כל יום ועוד מעט לא ישאר לנו מה לאכול.

נעמי: אבל אלימלך, על מה אתה מדבר, הרי אנחנו עשירים ויש לנו מספיק כסף להישאר כאן, בבית לחם, בלי לדאוג למזון. שכחת את מחסן המזון שהכנו? וחוף מזה מה יגידו השכנים והחברים שלנו? קצת רע ואנחנו בורחים במקום לעזור להם? משאירים אותם לבד בצרה?

אלימלך: אין לנו ברירה, אל תשכחי שיש לנו 2 בנים לדאוג להם. אני לא רוצה שהם יכנסו למצב של רעב או שיחסר להם משהו, אני רוצה שנעזוב עוד השבוע ונעבור למואב וזה סופי!!!

נעמי: (בנימת השלמה...) טוב אם זה מה שהחלטת, זה מה שנעשה... (מתחילים ללכת...)

קריינית: "וימת אלימלך איש נעמי ותישאר היא ושני בניה" (נעמי בוכה ומחבקת את הבנים).

נעמי: אוי כמה טוב שלפחות יש לי אתכם בנים שלי. מה נעשה בלי אבא? מה נעשה? (ממשיכים לבכות...)

מערכה ב'

כיליון: אמא, אמא מצאתי לי אישה.

נעמי: אישה? רק פגשת אותה וכבר אתה מתחתן? ועוד בלי שניפגשנו נו, אז איך היא? מאיפה היא? מאיזו משפחה?

כיליון: אוי אמא היא ממש מקסימה וממשפחה מואבית מכובדת ו...
נעמי: (בהלם...) מה? היא לא יהודיה? אני לא מבינה את זה...

מחלון מתפרץ: אמא, אמא נחשי מה?

נעמי: אל תגידי לי שגם אתה מתחתן?

מחלון: איך ידעת?

נעמי: טוב אולי אתה תעשה לי קצת נחת לפחות בחורה יהודיה?

מחלון: (מהסס...) אה... לא ממש (בהתלהבות) אבל היא כל כך צנועה וענווה.

נעמי: אני מניחה שאני צריכה לסמוך עליכם. הגיע הזמן שהמשפחה תתאושש.

קריינית: (או שלא...)

"וישאו להם נשים מואביות שם האחת ערפה ושם השנית רות, וישבו שם כעשר שנים. וימותו גם שניהם מחלון וכיליון ותישאר האישה משני ילדיה ומאישה".

(נעמי יושבת וממררת בבכי)

נעמי: אוי לי ואבוי לי, לא מספיק שבעלי מת והותיר אותי אלמנה עכשיו גם שני הבנים שלי, הבנים היקרים שלי מתו ממחלה ועכשיו נשארתי באמת לבד. למה, למה זה מגיע לי? ידעתי שלא היינו צריכים לעזוב את בית לחם ולעבור לארץ זרה. עכשיו באמת שאין לי מה לחפש פה (מתחילה להתעשת...). זהו, זה הפיתרון, אני אחזור לבית לחם, למקום שאליו אני שייכת באמת. גם שמעתי שנגמרה שם הבצורת אז אולי שם אוכל למצוא סוף סוף נחמה.

מערכה ג'

(רות וערפה תומכות בנעמי בדרך לבית לחם, הן הולכות מעט ולפתע נעמי נעצרת בפתאומיות...)

נעמי: כלותי היקרות, שובנה לבתיכן אין לכן מה לחפש איתי. בשביל מה לכן לעזוב את המשפחה שלכן, את התנאים הנוחים? מקומכן הוא במואב, עם העם שלכן, ואלוקים יגמול לכן על שעזרתן לי, אבל מכאן אני צריכה להמשיך בכוחות עצמי ואתן צריכות להתחיל בחיים חדשים...

רות: מה פתאום חיים חדשים? מקומנו הוא איתך נעמי. אנחנו נשוב איתך אל עמך ומולדתך.

נעמי: אבל אין לכן מה לעשות איתי - איזה חיים אתן חושבות שיחכו לכן שם? הרי אין לי עוד בנים שאיתם תוכלו להתחתן אין לי פרנסה או רכוש רב. גם אם נגזר עלי להישאר בודדה זה לא אומר שגם אתן צריכות לעשות כך. שובו, שובו למואב...

(ערפה נשמעת לקול נעמי - מתחבקת איתה והולכת...)

נעמי: הנה את רואה רות? ערפה הלכה ושבה אל עמה ואל מולדתה. עשי גם את כמוה ושובי אל ביתך.

רות: אל תאמרי זאת. אני נשארת איתך בטוב וברע. כי לאן שאת הולכת - אלך אני. היכן שאת תישני - אשן אני, העם שלך הוא העם שלי, האלוקים שלך - הוא האלוקים שלי. במקום שאת תמותי - גם אני אמות ושם גם אקבר, מה שיקרה לך - יקרה לי. רק המוות יפריד ביני ובינך.

נעמי: (מחבקת אותה) רות, אם כך את מרגישה אז בואי איתי לבית לחם. (ממשיכות ללכת...).

(נעמי ורות מגיעות לבית לחם ומרגישות אי נוחות - מסתכלות לכל הצדדים).

נעמי: הייתי צריכה לנחש, בטח כולם עכשיו שונאים אותי פה. מתלחשים ומדברים מאחורי הגב על איך שברחנו וכמה שהעונשים שקיבלנו מגיעים לנו (מדברת אל הילדים).

נעמי: מהיום אל תקראו לי נעמי אלא תקראו לי מרה, כי החיים שלי מרים - הלכתי מפה עם רכוש גדול ומשפחה, וחזרתי עניה וללא משפחה, רק אישתו של בני שנפטר באה איתי...

מערכה ד'

רות: נעמי, זה כבר כמה ימים שאנחנו מתקיימות בקושי מנדבות השכנים הטובים. הגיע הזמן לצאת ולחפש את מזוננו בעצמנו. ועכשיו (מצביעה על השדות), עכשיו זו תקופת קציר השעורים, התקופה שבה הן בשלות והאיכרים קוצרים אותן. אם כך אולי אצא לחפש לי שדה ששם אוכל ללקט מעט שיבולים שמהם נוכל להכין מעט אוכל ואולי (ממשיכה בחולמניות...) אולי בעל השדה יהיה נדיב ויסכים לעזור לנו, מה דעתך?

נעמי: יופי של רעיון, זה גם יעסיק אותך במקום שתשבי עימי בבית המדכא לכי ואלוקים כבר יעזור לך.

(רות מתחילה ללכת, מגיעה לשדה ומתחילה ללקט שיבולים).

רות: הנה יש פה שדה גדול בודאי לא יהיה לאף אחד איכפת אם אני אקח את השיבולים שנפלו בדרך...

קריינית: אולם רות שלנו לא ידעה שהשדה שייך לאיש ושמנו בועז שבמקרה הוא קרוב משפחה של נעמי מצד בעלה שנפטר - אלימלך.

(בועז מגיע אל השדה)

בועז: מי זאת הנערה שאוספת את השיבולים? מהיכן היא?

נער עונה לו: זוהי נערה מואבית שהתחתנה עם בנה של נעמי שמת וכעת חזרה איתה ממואב לבית לחם. היא ביקשה לאסוף מעט שיבולים זה הכל...

בוֹעַז: (פונה לרות) הקשיבי לי היטב בתי - אל תלכי ללקט שיבולים במקום אחר בואי הנה מתי שתרצי ותקחי כמה שיבולים שתרצי.

הנערים הפועלים פה לא יעשו לך רע כבר אמרתי להם שקיבלת את רשותי ואת גם יכולה לאכול ולשתות מהמזון המיועד להם, במילים אחרות את יכולה להרגיש כאן בבית...

רות: (נופלת לרגליו ושואלת בתמיהה) אני המומה, אני לא מבינה למה אתה כל כך טוב אלי ואני מואביה.

בוֹעַז: כל זה אינו משנה, כבר סיפרו לי איך התנהגת עם נעמי איך עזרת לה ותמכת בה, ולא עזבת אותה גם כשזה חייב אותך לעזוב את ארצך ומולדתך.

רות: (מצטנעת) עשיתי מה שיכולתי...

בוֹעַז: עזרת לה להתאושש ממות בעלה גם אחרי שאיבדת בעצמך את בעלך ולרגע לא חשבת על עצמך אז מה זה בשבילי לתת לך ליהנות מהשיבולים שברשותי...

רות: אוי, רוב תודות, באמת תודה רבה אדוני, לא ציפיתי לכזה טוב לב ואני מאוד מעריכה את נדיבותך.

בוֹעַז: בואי, את בודאי רעבה מכל האיסוף. הנה בדיוק עכשיו כל הקוצרים מתאספים לאכול ואת מוזמנת.

רות: שוב תודה רבה לך אדוני.

(הם הולכים לאכול ולאחר מכן רות ממשיכה ללקט שיבולים).

בוֹעַז: (לנערים) אני רוצה שתדאגו במיוחד לנערה הזו - תרשו לה ללקט גם את השיבולים הטובות שנפלו... אלו ההוראות שלי, מובן?

מערכה ה'

(רות מגיעה כשהיא מחזיקה ערימת שיבולים ומגישה אותם לנעמי).

רות: הנה הבאתי לנו כמות שיבולים שתספיק לנו לכמה ימים.

נעמי: (מופתעת) מאיפה הבאת כל כך הרבה שיבולים? ולא סתם אלא יפות ומשובחות, מי הוא האיש שהיה כל כך נדיב?

רות: איש טוב לב ששמו הוא בועז.

נעמי: (בהלם) בועז?! את בטוחה? אני פשוט לא מאמינה.

בוֹעַז הוא קרוב משפחה שלנו - אחיין של אלימלך בעלי שנפטר, ולחשוב שמכל השדות הגעת דווקא לשדה שלו זה לא במקרה אני אומרת לך זה משמים...

רות: כן זה לא רק העניין של המשפחה, הוא באמת איש טוב, הוא מרשה לי להישאר עד סוף העונה וללקט כמה שארצה.

נעמי: אם כך לכי ילדתי, לכי אליו כל יום ותביאי משם שיבולים ואני אחכה לשובך בכל ערב. כעת אני גם יודעת שאת בטוחה שם וששום דבר רע לא יקרה לך...

קריינית: זה מה שנעמי אמרה לרות, אבל לכם ילדים נגלה, שמה שנעמי באמת רצתה היה שרות תתחתן עם בועז וככה יהיה המשך למשפחה...

נעמי: תגידי רות מה דעתך על בועז?

רות: דעתי? אמממ... הוא אדם מאוד חביב. יצא לנו לדבר קצת ויש לו לב טוב. זהו, הוא איש טוב!

נעמי: אני אגיד לך את האמת - הייתי רוצה שתתחתני איתו.

רות: מה? להתחתן? למה שהוא ירצה בכלל להתחתן איתי?

נעמי: אני רוצה שתתחתני כדי שיהיה מישהו שידאג לך וגם כדי שהשושלת של המשפחה תימשך ואפילו יש לי תכנית, תקשיבי...

(נעמי לוחשת משהו לרות והיא מהנהנת בהסכמה).

קריינית: ואכן רות הקשיבה לעצת נעמי. ולעת ערב הלכה אל הגורן של בועז ונוהרה שהוא לא ידע שהיא שם ולבסוף כשגילה אותה והיה מופתע לראותה, הבין שלא באה סתם ושהיא רוצה להתחתן...).

בועז: (לרות) אם את נמצאת פה הערב אני מבין שאת רוצה להתחתן ושיהיה המשך למשפחה. את לא הלכת אחרי בחורים אחרים אלא באת אליי כי ידעת שאני קרוב משפחתך, לכן כל מה שתאמרי אני אעשה כי אני יודע איזו אישה טובה את ובתור מתנה סמלית אני נותן לך מטפחת זו.

רות: תודה רבה לך בועז על הכול.

(בינתיים רות מגיעה אל נעמי ומראה לה את המתנה. הן מתחבקות).

נעמי: הו, סוף סוף חזרת. כבר התחלתי לדאוג, נו יש חדשות טובות?

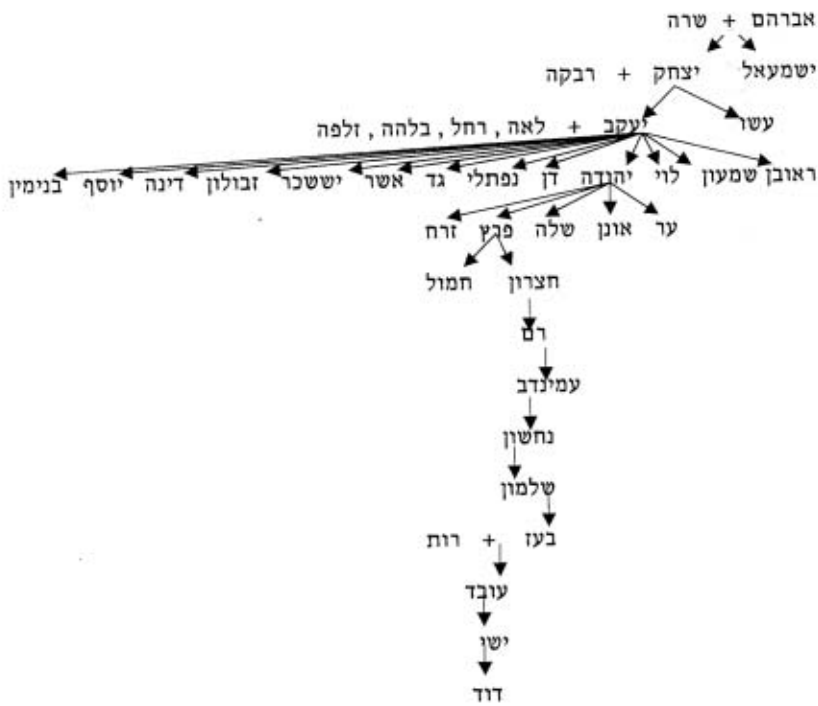
רות: אני חושבת שזה נקרא ככה, בועז ואני מתחתנים והוא גם הביא לי במתנה את המטפחת הזו עם 6 שיבולים בתוכה...

נעמי: זה פשוט נהדר, אני ממש שמחה בשבילך, בשביל בועז וגם... בשבילי.

סיום

בועז: (לקהל) אתם העדים שהיום קניתי את זכותי להינשא לרות ולהקים שושלת למשפחה...
קריינית: "ויקח בועז את רות ותהי לו לאישה... ותלד בן... ושמו עובד הוא אבי ישי, אבי דוד."

אילן היוחסין של דוד המלך

3. אתוקה אדבש

חומרים דרושים:

- נייר עיתון
- כלי כתיבה
- שעון סטופר
- צוות שיפוט
- שתי חבילות

על המדריכה להכין רשימת מושגים הקשורים לחג השבועות ומתן תורה וכן שתי חבילות, כשבלב החבילות יוחבאו ממתק והוא יארז בשכבות עיתון רבות. בין כל שכבה תטמון המדריכה פתק ובו רמז - ציורי או מילולי למושג (ראה דוגמאות בהמשך).

לאחר שינון המושגים יש לחלק את הקבוצה לשתיים ולתת חבילה לכל קבוצה.

הקבוצות מתחילות ל"קלף" את שכבות העיתון, מוצאות את פתקי הרמזים ועליהן לזהות את המושגים.

הקבוצה המצליחה לזהות את מרבית המושגים היא המנצחת.

לאחר סיום המשחק אפשר לחזור שוב על המושגים ולחלק את הממתק.

הערה: כדי לגוון את הפעולה יש אפשרות להטמין כרטיסי משימות בין הרמזים (בסגנון חפש את המטמון).

דוגמאות לרמזים

1. מחג הפסח סופרים שבע שבתות (ספירת העומר)
2. היא "מגילת הגרים" (מגילת רות)
3. זכר למתן תורה שהיה ב"הר ירוק" (שמיחת עשבים)
4. בחג השבועות עד חנוכה היו מעלים את הפרות (ביכורים)
5. מנהג שהוכנס על ידי מקובלי צפת (תיקון ליל שבועות)
6. שם המקשר בין שבועות לסוכות (עצרת)
7. הר עניו (הר סיני)
8. מזל טוב! נולדו _____ (תעא/ק)
9. שם חסר מצוות (רות)
10. נביא ומחבר שהיה סניגורו של דוד (שמאלת הנביא)
11. דמות שתיקן עוות הלכתי שהורה שנשים מואביות רשאיות להתגייר (ב/ע).

4. אגילת רות

לפניכם תמונות ממגילת רות שהתבלבלו. סדרו אותן בסדר הנכון.

לעובד נולד בן ושמו ישי.
לישי טלד בן-הוא דוד המלך.

הרעב ביהודה פסק.
נעמי חזרה ליהודה עם רות.

מחלון וכליון מתחתנים עם
נשים מואביות-רות וערפלה

אלימלך מת.
נעמי נשארת עם שני בניה.

לבעז ורות נולד בן ושמו עובד

נעמי ורות עניות.
רות יוצאת ללקט שיבולים בשדה של בעז.

מחלון וכליון מתים.

בעז ורות מתחתנים.

אלימלך ומשפחתו יורדים
למואב בגלל הרעב.

אלימלך מנהיג חשוב ביהודה.

על פי "אל-עמי" בצמון

5. גלה את הפתגמים הקשורים לחלה ודבש

החומרים:

- כרטיסי הגדרות
- קופסה או כובע
- רשימת פתגמים
- שעון חול

הוראות לפעולה:

לפני הפעולה רצוי לשנן את הפתגמים עם החניכים. כדאי לרשום את ההגדרות על כרטיסים ולערבב את הכרטיסים בקופסה. יש לחלק את הקבוצה לשתיים ולבקש מכל קבוצה בתורה לשלוף כרטיס מתוך הקופסה ולגלות תוך זמן קצוב את הפתגם. כל קבוצה רשאית לשלוף כרטיסים כל עוד פועל שעון החול. הקבוצה המצליחה לגלות כמה שיותר פתגמים היא המנצחת.

הפתגמים

- אין חפץ לא בטובך ולא ברעתך - (פרשת בלק)
- מדבר דברים רכים ונעימים - (שיר השירים)
- שופעת כל טוב - (כינוי לארץ ישראל)
- ברכה שבה נתברך שבט יהודה (בראשית מט)
- המקור לאיסור של אכילה, בישול והנאה מבשר וחלב (שמות כג)
- ביקש דבר אחד וקיבל משהו אחר - (שופטים ה)
- ממעשיו של אברהם אבינו - (פרשת וירא)
- עודנו רך וצעיר
- אדם חסר טעם או אופי מוגדר
- שינוי הזמניות של הילד בגיל הרך.

פתרונות

- לא מדובשך ולא מעוקצך.
- דבש וחלב תחת לשונו.
- ארץ זבת חלב ודבש.
- הכלילי עינים מיין ולבן שניים מחלב.
- לא תבשל גדי בחלב אמו.
- מים שאל חלב נתנה.
- ויקח חמאה וחלב ובוו הבקר.
- עדיין חלב בין שיניו.
- לא חלבי ולא בשרי.
- שיני חלב.

ב. ימי בין המצרים - בזיכרון ירושלים

1. אשחק אלוף

דינים ומנהגים הקשורים בירושלים

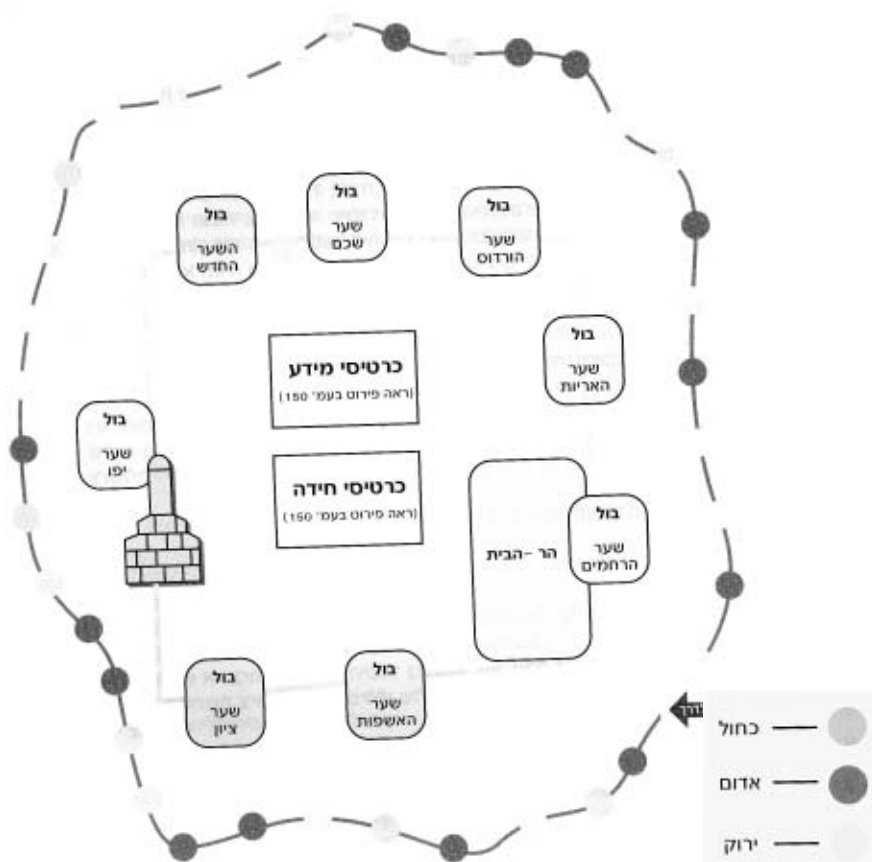
מספר המשתתפים: 2-6.

המשחק מכיל: לוח מסלול, דף בקרה, קובייה, ניצבים, 18 כרטיסי חידה, 17 כרטיסי מידע.

הכנה למשחק: פורסים את לוח המשחק, מציבים את הניצבים, מחליטים על סדר המשחקים, מניחים את כרטיסי החידה והמידע.

מהלך המשחק: מתקדמים לפי המספר בקובייה. מגיעים לנקודה כחולה - לוקחים כרטיס חידה, יודעים ממשיכים, אין יודעים - ממתינים לתור נוסף. מגיעים לנקודה הכחולה - לוקחים כרטיס מידע ופועלים בהתאם.

סיום המשחק: כאשר כולם מגיעים לנקודת היעד.

כרטיסי מידע

1. ככל הארץ מדליקים נרות שבת 20 דקות לפני השקיעה.
בירושלים מקדימים בהדלקת נרות שבת, ארבעים דקות לפני השקיעה וקוראים לזה "תוספת שבת" (המקדס שני צעדים).
2. נוהגים להוסיף בהזמנות לשמחה: "אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" (המקדס שלושה צעדים).
3. יש נוהגים לנשק את אבני הכותל, שנאמר: "כי רצו עבדך את אבניה" (תהלים ק"ב) (המקדס שלושה צעדים).
4. ירושלים היא בירת הנצח של ישראל מימי דוד המלך (המקדס צעד אחד).
5. ירושלים מסמלת את מרכז כיסופי היהודים לאורך כל הדורות (מצור שני צעדים).
6. "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (מצור שני צעדים).
7. בתורה נזכרת ירושלים בשם: "ירושלם" (מצור שלושה צעדים).
8. לראשונה מופיע שמה של ירושלים במקורות מצריים מהמאה ה-17 לפני ספירת הנוצרים, בשם "אורשמים" (מצור שני צעדים).
9. "מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם" (סוכה נא ב) (מצור שני צעדים).
10. דוד המלך קבע את ירושלים כבירת ישראל (מצור שני צעדים).
11. שלמה המלך הרחיב את גבולותיה של ירושלים (הישאר תור נוסף באקואק).
12. ירושלים לא היתה בנחלת שבט משבטי ישראל, היא היתה של כולם (המקדס שני צעדים).
13. שלמה המלך הקים מצפון לעיר דוד את בית המקדש הראשון (המקדס שני צעדים).
14. לאחר החורבן, בתקופת עזרא, שבה ירושלים להיות מרכז רוחני ומדיני עצמאי (המקדס צעד אחד).
15. משחרבה ירושלים נשבע ה' שלא ייכנס לירושלים של מעלה עד שייכנסו ישראל לזו של מטה (הזוהר, ויקרא ט"ו ב) (המקדס שני צעדים).
16. הורדוס חידש את בית המקדש (הישאר באקואק תור נוסף).
17. ירושלים משמשת ציר מרכזי בתפילתו של היהודי בישראל ובתפוצות (המקדס שני צעדים).

כרטיסי חידה (היעזרו בדף הבקרה)

1. נוהגים להוסיף לירושלים את התואר: עיה"ק.
מה פירוש ראשי התיבות?
2. על ראשו של מי תיקנו חז"ל לשים אפר לפני החופה, כזכר לחורבן המקדש?
3. לאיזה כיון פונים יהודים מתפללים בכל מקום בעולם?
4. מהו החג שאנו חוגגים מדי שנה בכ"ח באייר?
5. השלימו: מהרה ה' אלוהינו, ישמע בערי... ובחוצות... קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה".
6. נוהגים להוסיף לירושלים את ראשי התיבות "תובב"א". מה פירושו? "תיבנה ותיכנן במהרה...".
7. באיזה אירוע נוהגים לומר "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים"?
8. מה המשותף לתאריכים י' בטבת, י"ז בתמוז, ט' באב?
9. מהו הצום שנקבע לזכר חורבן הבית הראשון וחורבן הבית השני?
10. יש נוהגים כאשר הם נכנסים לגור בבית חדש, להשאיר פיסת קיר לא מסוידת. מדוע?
11. בתפוצות הגולה היו נוהגים לברך איש את רעהו: "לשנה...".
12. בליל איזה חג אומרים בעת הסעודה "לשנה הבאה בירושלים הבנויה"?
13. באיזו גלות מדובר? על נהרות... שם ישבנו וגם בכינו בזכרנו את ציון"?
14. יש נשים הנוהגות לענוד תכשיטים לא מוגמרים, זכר למה?
15. מה אומרים בסיום צום יום הכיפור לאחר תקיעת השופר?
16. נוהגים לעלות לירושלים שלוש פעמים בשנה לקיים מצווה, מהי המצווה?
17. באיזו תפילה מופיעה ברכת "בונה ירושלים"?

על פי "ירושלים חגים סביב לה", מרכז למידה, משרד החינוך התרבות והספורט,

המזכירות הפדגוגית, המחלקה להעמקת החינוך היהודי

ראה פתרונות בסוף הגיליון

2. ple אשכחך...

המטרה: להמחיש את הרגשת בני ישראל בעת החורבן.

נותנים לחניכים לבצע את המשימות הבאות ביד שמאל כאשר יד ימין נמצאת מאחורי הגב:

- להרים כסא על שולחן ולהוריד אותו.
- לקפל דף לארבעה חלקים שווים.
- לסגור ולפתוח תיק.
- להוריד שעון.
- לכתוב את השם על הלוח.
- לגזור עיגול.

לאחר המשימות יש לקבל תגובות מהחניכים כיצד הם הרגישו בביצוע המשימות:
האם מוכר לכם פתגם הקשור לחורבן בית המקדש המרומז במשימות שעשיתם? הסבירו את הקשר.

לסיכום

"אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני"

המשחק הזה ממחיש לנו עד כמה אנו לא שלמים ללא ירושלים ובית המקדש. בית המקדש השני נחרב בגלל שנאת חינם ובתיקון לזה צריכה להיות אהבת חינם. כשאנו לא מאוחדים זה כאילו אנו עושים דברים רק ביד שמאל (ימין ד' עושה חיל" - תהלים קיח: טו), ואז הכל לוקח לנו יותר זמן ולא יוצא מושלם. דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. אם בית המקדש לא נבנה בימינו, זאת אומרת שאנו לא מתנהגים מספיק בדרך של אהבת חינם.

על פי "אל-עמי" בצפון

1. מעשיות ולקחים

פרשת במדבר

הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה וזכות המתעסק בענייין הזה גדול מאוד (אהבת חסד, פרק ז, חלק ג).
אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר "ואלה תולדות אהרן ומשה... וכתוב ואלה שמות בני אהרן..."
אהרן ילד ומשה למד, לפיכך נקראו (גם) על שמו (של משה) (תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין יט).

- מה המכנה המשותף בין שני הקטעים?
- האם הקטעים הנ"ל מעוררים בכם זכרונות?

פרשת נשא

ר' זכריה חתנו של ר' לוי היה מספר מעשה זה: ר' מאיר היה יושב ודורש בליל שבת בבית הכנסת של חמת. היתה שם אשה אחת עומדת ושומעת את דרשתו.

פעם אחת האריך ר' מאיר בדרשתו, המתינה עד שסיים. כשבאה לביתה מצאה הנר שכבה. אמר לה בעלה: היכן היית עד עכשיו? אמר לו: שומעת הייתי בדרשת דורש. היה אותו האיש ליצן, אמר לה: בכך וכך, אין את נכנסת לביתי עד שתלכי ותירקי בפניו של הדורש. יצאה מביתה, ישבה שבת ראשונה, שנייה ושלישית. אמרו לה שכנותיה: עדיין שרויים אתם בכעס. נבוא אתך אצל הדרשן. כיון שראה אותן ר' מאיר צפה ברוח הקודש ונגלה אליו אליהו הנביא סיפר לו מה שהתרחש בין האשה לבעלה. עשה את עצמו כאילו נכנס גוף זר לעינו ואמר לאשה ירקי בפני שבע פעמים ואתרפאי. עשתה כך. אמר לה: לכי אמרי לבעלך. אתה אמרת פעם אחת ואני רקקתי שבע פעמים.

אמרו לרבי מאיר תלמידיו: רבי כך מבזין את התורה. אילו אמרת לנו, לא היינו מביאין אותו ומלקין אותו על העמוד והוא מתרצה ומתפייס לאשתו? אמר להם: לא יהא כבוד. מאיר גדול מכבוד קונה ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה, אמר הכתוב שימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו – וכבוד מאיר לא כל שכן.

על פי במדבר רבא, פרשה ט סעיף כ

- כיצד הקטע מתייחס לפרשה? המוכרים לכם עוד דוגמאות לרעיון בתנ"ך?

- דמיינו לעצמכן שאתן חברות לאשה ורבי מאיר לא זכה להבין במתרחש. מה הייתן עושות?
- כיצד לדעתכם התייחס הבעל לאשתו לאחר המעשה?

פרשת בהעלתך

וידבר ד' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרות... ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה... כאשר צוה ד' את משה (במדבר ח:ג).
 רש"י – ד"ה: ויעש כן אהרן. להגיד שבחו של אהרן שלא שינה.

- כיצד עלינו להסביר את דברי רש"י. מדוע הוא מציין את אהרן כמצייט לדברי ד', האם היינו חושדים באהרן הכהן שישנה מצוויו של ד'?
- איזו תכונה של אברהם אבינו ניתן לראות במעשה של אהרן? (ראה "מדי חודש בחודשו", גיליון 143, שבת תשס"ב – אברהם אבינו פרי עץ הדר).

פרשת שלח לך

צייד הנאצים המפורסם, שמעון וויזנטל, היה בנערותו אסיר במחנה ריכוז. בהיותו במחנה נתקל באסיר אחר שהצליח להבריח סידור תפילה לתוך המחנה. וויזנטל התפעל מאומץ לבו של האסיר שהסתכן בעונש מוות במעשהו זה. התפעלות זו הפכה לבזו כאשר נוכח לדעת שהמבריא מבקש רבע מנה יומית של אסיר תמורת השימוש בסידור. האסירים מזי הרעב היו מוכנים לוותר על חלק ממנתם תמורת הזכות להתפלל מתוך סידור, למרות ההתדרדרות במצבם הבריאותי. בסופו של דבר נפטר מבריא הסידור מעודף מזון שהזיק לו. עם סיום המלחמה ביקר במחנה העקורים הרב אליעזר סילבר, נציג ועד ההצלה. הוא עודד את האסירים וארגן עבורם תפילות. שמעון וויזנטל לא הצטרף למניינים אלו. לשאלת הרב סילבר לסיבת העדרו ענה שאיננו כועס על ה' אלא על אחד מעבדיו ושח לו את המעשה בסידור המוברח ובעליו. הרב סילבר אמר: "מדוע אתה מתייחס רק לאדם שלקח? הרי רבים יותר הם האנשים שנתנו, ומדוע לא תסתכל עליהם?"
 למחרת חזר שמעון לבית הכנסת, אל המניין. זכותם של אסירים מעונים ומורעבים שויתרו על מנתם הדלה תמורת תפילה מתוך סידור, עמדה לוויזנטל ולפעלו המבורך.

כך גם בפרשתנו, פרשת המרגלים.
כל שנים עשר המרגלים עלו בנגב ובהר ובדקו את הארץ ואת העם.
עשרה מהם ראו ערים בצורות ועמים חזקים, ומסקנתם ה"ארץ אוכלת יושביה" ו"לא נוכל לעלות!". הם שכחו את נסי ה' במצרים ועל הים...
שנים מהם – יהושע וכלב – גם הם ראו זאת, אך בעיניהם "טובה הארץ מאד מאד", והם זוכרים גם זוכרים את חסדי ה' ולכן "ה' אתנו, אל תיראום!".
ללמדך, אפשר לחוות חוויה משותפת אך לתת לה פירושים שונים התלויים בעמדותיו ותובנותיו של המסתכל.

פרשת קורח

מעשה באיכר.
איכר אחד נהג ללכת יום-יום אל הרפת כדי לחלוב את הפרות, וכל פעם חזר עם דלי ריק.
לשאלת אשתו מדוע אינו מצליח לחלוב, ענה: "כדי להשיג חלב עלי להתכופף ולפנק את הפרה. אני מעדיף למות מאשר לעשות זאת".

- בעקבות מה יחזור האיכר עם דלי מלא?
- כיצד הפתגם "הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו" מתקשר לפרשתנו?

פרשת חוקת

פעם הגיעו שני ברנשים אל הרב חיים מוולוז'ין בבקשה תווך ביניהם.
הרב חיים התאמץ מאוד במשימה זו. ידידו שעמד לידו העיר לו שהוא משפיל את עצמו יותר מדי בעניין הזה.
הרב חיים ענה: כתוב בתלמוד המתפלל צריך שיפסיע שלוש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום "עושה שלום במרומיו".

תלמוד בבלי, מסכת יומא כג:

- למה התכוון הרב חיים מוולוז'ין בדבריו "צריך שיפסיע שלוש פסיעות לאחוריו"?
- האם מוכרים לכם מקרוב בחיי יום-יום מקרים שבהם הצטרכתם לפסוע כמה פסיעות אחורה?

פרשת בלק

יחסי האהבה של הרב אליעזר גורדון אל הבריות בכלל כללו גם את הנכרים תושבי המקום. הנכרים הכירו במידתו זו, ולעתים קרובות היו מביאים לביתו דורות לצדקה על מנת שיתפלל עליהם או להבראת קרוביהם. פעם בא אליו איכר וביקש ממנו שבשכר הצדקה שהביא לו יקלל את שונאו שימות. רבי אליעזר הסביר לו במקום לחפוף במות אויבו מוטב לו לבקש שיהפך לבן לאהבה אותו.

על פי "תנועת המוסר", מאת דב כץ

בשכונתו של רבי מאיר היו בריונים והיו מצערים אותו הרבה. התפלל עליהם רבי מאיר שימותו. אמרה לו ברוריה אשתו וכי כתוב "חוטאים"? לא, אלא "חטאים", בסוף ברכי נפשי (תהלים ק"ד) כתוב "יתמו חטאים מן הארץ". בסוף הפסוק כתוב "ורשעים עוד אינם" בקש עליהם רחמים, ביקש עליהם רחמים וחזרו בתשובה.

על פי "ספר האגדה" מסכת ברכות

פרשת פנחס

"יפקד ה' אלוקי הרחות לכל בשר איש על העדה" (במדבר כ"טז)

פעם אחת פנתה אישה בשאלה הלכתית לרב שמואל סלנט, רבה של ירושלים.

השאלה היתה פשוטה למדיי, אך הרב סלנט הוציא מספר ספרים, עיין בהם ונראה כמתעמק ברצינות כאילו היתה זו שאלה מסובכת ביותר.

וכך ענה לאישה ברצינות ובכבוד ראש.

לאחר צאתה פרצו תלמידיו בצחוק וביקשו הסבר ליחס הרציני לכאורה לשאלה.

הרב שמואל סלנט הדריכם: "כשת צאו, בעז"ה לכהן כרבנים בקהילות, תתקלו גם כן בשאלות כאלו. אם תלעגו לשואלים, הם ייעלבו ויימנעו מלשאל גם שאלות רציניות וקשות יותר".

על פי ואהבת לרעך כמוך", הרב זליג פליסקין

- מהן התכונות החיוביות של מנהיג בעם ישראל?
- היכן הן נרמזות בפרשה?
- איך ניתן לפרש "איש על העדה" בויקה לסיפור הנ"ל?

פרשת מטות – מסעי

שמואל ב', טז ה-יב.

בזמן מרד אבשלום, כאשר דוד ברח מירושלים מזרחה, יצא איש ממשפחת שאול, סקל באבנים את המלך ופמלייתו וקללם בקללה נמרצת.

אבישי בן צוריה, שר צבאו של דוד רואה את הדבר ומציע לחסל את האיש, אך דוד מתנגד באומרו "...וכי ה' אמר לו קלל את דוד ומי יאמר מדוע עשית כן?"

כלומר, אין לפעול מתוך שיקולים של כעס, כי הם מעוותים את המצב האמיתי.

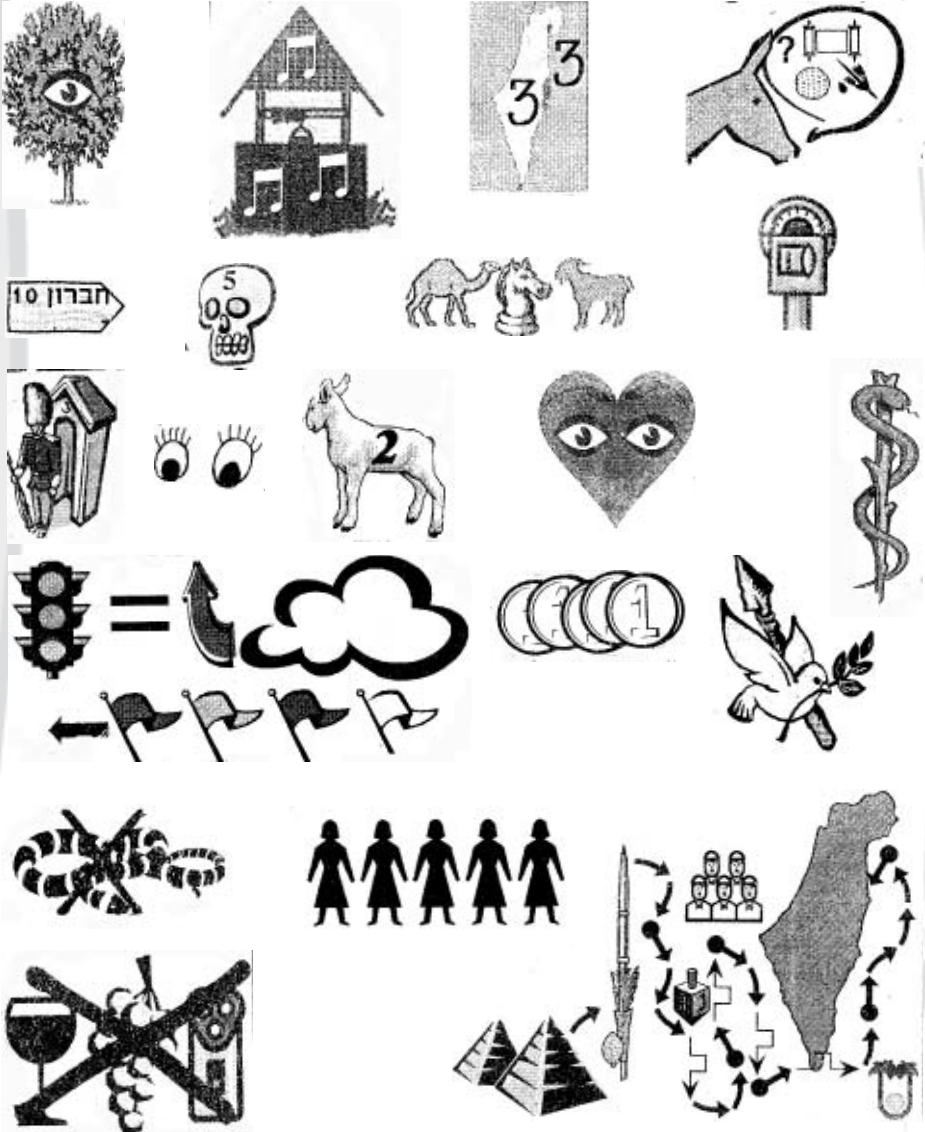
גם משה רבנו בפרשתנו כועס על פקודי החיל ששבו ממלחמת מדין ומורה להם להרוג את השבויות ששבו.

חז"ל מפרשים לנו שבגלל כעסו משה רבנו שכח את הלכות הכשרת כלים.

▪ האם מוכרות לכם דרכים נוספות לשלוט בכעס?

2. איורים בתפוזרת

באיורים הבאים מסתתרים פסוקים ומושגים הקשורים לפרשיות החודש

על פי "תורה ומצוות", המרכז הישראלי, בעריכת פנחס צרנפסקי

חומר אור-קולי

א. בנושאי חג השבועות, תורה שבעל-פה וערכים

קלטות וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **וזאת התורה** - (חטיבת ביניים) - 6 - חשיבותו של ספר התורה, דרכי הכנתו, כתיבתו ושימוש.
- **על מזוזות** - (חטיבת ביניים) - 7 - חשיבותן, דרכי הכנתן, כתיבתן ושימושן.
- **אמה של מלכות** - (יסודי) - 28, 160 (כ.ר.) (מסדרת "קשת וענף") - סיפורה של מגילת רות (הטלוויזיה החינוכית).
- **מהחל חרמש** - (יסודי) - 28, 160 (כ.ר.) - רב-גוניותו של חג השבועות (הטלוויזיה החינוכית).
- **שבעת המינים** - (על-יסודי) - 138 - משמעותם של שבעת המינים (שירות הסרטים הישראלי).
- **שלושת רגלים** - (כל הגילים) - 170, 250(ר) - פסח, שבועות וסוכות ומנהגם.
- **סמלים יהודיים** - (על-יסודי) - 136 - האמנים היהודיים עיטרו את תשמישי הקדושה בסמלים יהודיים שמקורם ברעיון הבריאה, גן עדן, ירושלים, המקדש, תוך שילוב צורות גיאומטריות בעלות משמעות סמלית ומיסטית הקשורה לתולדות עם ישראל (שירות הסרטים הישראלי).
- **הגענו למצוות** - (חטיבת ביניים) - 184 (כ.ר.) - בנושא בר/בת מצווה (הטלוויזיה החינוכית).
- **סדרת שנים אוהזין** - (חטיבת ביניים) - 41-47 - סוגיות התלמוד בהמחזה.
- **ומה אומר רש"י** - (יסודי) - 2 - לדמותו של רש"י (הטלוויזיה החינוכית).
- **רש"י** - (חטיבת ביניים) - 900 - לדמותו של רש"י - סרט מצוייר (טלעד).
- **עולם הישיבה** - (חטיבת ביניים) - 127 - הישיבה בעבר ובהווה.
- **ניגונים של מתמידים** - (על-יסודי) - 103 - הסרט מתאר את ה"מתמיד" בבית המדרש הישן, ליד העמוד, הנר ודף הגמרא, כפי שראה אותו ח"י"נ ביאליק, ועל רקע שירתו. לעומתו, המתמידים של דורנו, השונים בעולמם הפנימי ובגישה לסביבתם אך מטרתם אחת היא - לימוד תורה (נהורה).
- **חגים ומועדים ומצוות בין אדם לחברו** - (על-יסודי) - 233 .

- **רות** - (חטיבת ביניים) - (רוסית עם כתוביות בעברית) - 316 - סיפורה של רות הוא סיפור של חסד, של מסירות למשפחה ולעם ישראל (גשר).
- **חברים מהתנ"ך** - **רות** (חטיבת ביניים) - 1099 - על מגילת רות (ערוץ התכלת).
- **סמלים יהודיים ומצוות בין אדם למקום** - (חטיבת ביניים) - 216 - ספר תורה, תפילין, מזוזה, ציצית, בר/בת מצווה (הטלוויזיה החינוכית).
- **חגי ישראל** - 199 (ר).
- **משא ומתן באמונה** - (חטיבת ביניים) - 8, 161 (כ.ר.) - (מושגים ביהדות) - הלכות משא ומתן.
- **השב תשיבם** - (חטיבת ביניים) - 8, 161 (כ.ר.) - (מושגים ביהדות) - הלכות השבת אבידה.
- **חגים ומצוות** - (חטיבת ביניים) - 193 (ר).
- **סוגיות בהלכה** - (חטיבת ביניים) - 76 - הדגמת מקרים שונים של היזק כאשר שניים הולכים זה לקראת זה (פנטומימה) (מרכז מלטון).
- **מונחים בתלמוד** - 241 (קטעים מתכניות "שנים אוחזין").
- **שבועות** - (שיחה עם הרב מרדכי אלון) - 1031, 756.
- **חידוני תנ"ך** - (מבחר) - תכניות מפיצוחים וחידון התנ"ך העולמי.
- **מפגשי בראשית** - (סדרה בפרשת השבוע) - בהמחזה.
- **שבועים פנים** - (סדרה בפרשת השבוע) - ירון לונדון.
- **מבראשית** - (סדרת שיעורים בפרשת השבוע עם הרב מרדכי אלון).
- **שעשני אשה** - (על-יסודי) - 1031 - לימוד תורה לנשים - מעמד האשה ביהדות.
- **שבוע טוב** - (על-יסודי) - 992 - לימוד תורה לנשים (דיון) (הטלוויזיה הכללית).
- **שבועות - פסח** - (יסודי) - 936 - (מסדרת "רחוב סומסום").
- **בו"ל בפ"ש** - (חטיבת ביניים) - סדרת חידוני פרשת השבוע מפרשיות ספר בראשית ושמות (מעלה).

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2014 - עליות לרגל.
- 2107 - מדרש עשרת הדיברות.
- 2116 - גלגולו של ספר תורה.
- 2142 - מצוות שאין להן טעם - מדוע?
- 2265 - חג השבועות במלל ובניגון (ברוסית).
- 2259 - בכורי נחלה (ת"ת נחלה).

- 2234 - מגילת רות (על פי מקורות חז"ל).
- 2340 - רות - ולא נשא אותם הארץ - הרב אליהו דרמר.
- 2437 - דמותה של רות וקבלת התורה - הרב אלישע וישליצקי.
- 2454 - אנכי ד' - מצוות האמונה - הרב שמואל שפירא.
- 2552 - למה ללמד גמרא? - הרב עמית קולא.
- 2555 - הוראת גמרא - הרב צוריאל וינר.
- 2555-6 - לימוד גמרא כמכשיר חינוכי - הרב צחי לחמן.
- 2565 - לימוד גמרא - הרב יהודה ברנדס.
- 2566 - לימוד גמרא לשמה - הרב מיכה הלוי.
- 2567 - לימוד תורה לחילוניים - הרב יהושע צוקרמן.
- 2573 - היבטים היסטוריים בלימוד הגמרא - הרב יצחק שילת, פרופי זאב ספראי.

שקופיות + קלטת קול (גנוט)

- 3015 - חג השבועות + קלטת קול (גנוט)
- 3018 - חג השבועות - זמן מתן תורתנו (רדובן).
- 3034 - בית הכנסת והתפילה - ערכה.
- 3035 - ספרי תורה תפילין ומזוזות - ערכה.

קישורים לחג השבועות (בעברית)

[http://cms.education.gov.il/education cms/units/toranit/haverim lsreshet/chagey israel/shavuot htm](http://cms.education.gov.il/education%20cms/units/toranit/haverim%20shreshet/chagey%20israel/shavuot.htm)

ב. ימי בין המצרים

קלטות וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **עדות - ירושלים** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 197 - ארכיאולוגים מתארים את תולדותיה של ירושלים מימי בית ראשון ובית שני, בעזרת ממצאים ארכיאולוגיים ותוך סיור באתרי העיר.
- **על קמצא ובר-קמצא** - (יסודי וחטיבת ביניים) - 321 - על קמצא ובר-קמצא חרבה ירושלים, על פי מסכת גיטין נ"ה (סרט מצויר).
- **בשעריך ירושלים** - (על-יסודי) - 116 - שלוש פעמים בשנה עלו ישראל לרגל לירושלים - בח המצות, בחג השבועות ובחג הסוכות.
- התקופה: ימי הבית השני לפני שנת 66 לספירה - פרוץ המרד הגדול. הסרט עוקב אחרי עולי הרגל לעיר המפורסמת ביותר במזרח - עיר הקודש, בירת יהודה. בעקבות עולי הרגל אנו למדים על חומות העיר, על בריכות המים ועל הקברים המנומנטלים. שיאה של העלייה לרגל הוא, כמובן, במתחם הר-הבית עצמו והקרבת הקורבנות. הסרט מסתיים במרד נגד רומא, המצור על ירושלים, שריפת הבית ונפילת העיר.
הסרט מלווה במוסיקה מקורית בהשתתפות מוזי כהן ויזהר כהן.
בסרט נוטלים חלק פרופ' יורם צפירי ומאיר בן דב.
- **תן לי את יבנה** - (יסודי) - 159(כ.ר.), 246 - דמותו של רבן יוחנן בן זכאי ופעילותו בירושלים הנתונה במצור (מסדרת "קשת ועני").
- **איכה** - (מבוגרים) - 146 - ירושלים שלפני החורבן, ביופיה ובתפארתה, כפי שהיא מתגלה מהממצאים ומהשרידים הארכיאולוגיים. ארכיאולוגים מתארים את התרבות החומרית, את מבנה העיר לחלקיה ואת אורח החיים בה. הרב ישעיה הדרי מבאר את משמעות החורבן והאבל, כפי שזה מתבטא בביטוי "איכה" ובמגילה. כמו כן מתואר הרקע הגיאופוליטי של כיבוש ארץ-ישראל, המצור על העיר, דרך כיבושה וחורבנה.
- **שבעים פנים** - (מבוגרים) - 146 - ירון לונדון משוחח עם הרב הראשי לישראל מאיר לאו על הרקע והסיבות לחורבן הבית. הרב לאו מבאר את עניין שנאת חנם משבר המנהיגות בזמן החורבן, על-פי המקורות והאגדות. כמו כן הוא עומד על הקשר בין חורבן ובניין, גלות וגאולה, סבל ונחמה.
- **ניגון לירושלים** - (על-יסודי) - 146 - אברהם בורג משוחח עם ילדים על החורבן ועל תשעה באב ומשמעותו לימינו. בתכנית משולבות אגדות על ירושלים ועל החורבן ושירי מקהלה.
- **אבני גורל** - (חטיבת ביניים) - 104 - קורותיה של ירושלים, מראשיתה ועד ימינו: בית מקדש, העלייה לרגל, ירושלים בבניינה ובחורבנה.
- **לך ירושלים** - (חטיבת ביניים) - 311(ר) - סיפורה של ירושלים מימי האבות ועד ימינו. הסרט דובר רוסית ללא תרגום.

- **הכותל שלב -** (על יסודי) - 608 - סיפורים, אישים, זכרונות וחוויות סביב הכותל המערבי (בוזמן המנדט, בשחרור ירושלים בתשכ"ח ולאחר מכן).
- **ירושלים עיר סוד ואור -** (על-יסודי) - 31 - סרט המייצג את ירושלים בלבו ונפשו של עם ישראל בדרך אמנותית ייחודית. הקריינות שזורה במקורות מהנביאים, מהמדרשים ומהספרות היהודית המודרנית.
- **אזוב ועצבת -** (על-יסודי) - 397 - תשעה באב: קינות בכותל, סיור עם זאב וילנאי על חומות העיר העתיקה, דיון בהנחיית פרופ' פנחס פלאי.
- **ושכנתי בתוכם -** (על-יסודי) - 394 - סיור בדגם בית המקדש.
- **החורבן על פי מרתא -** (על-יסודי) - 703 - המצב החברתי והפוליטי בירושלים ערב חורבן בית שני דרך סיפורה האישי של מרתא בת בייתוס.
- **רחל אמנו - 5** - דמותה של רחל אמנו. רחל מבכה על בניה (מסדרת "קשת וענף").
- **רבן יוחנן בן זכאי -** (לעולים) - 503(ר) - סיפור חייו של רבן יוחנן בן זכאי, דובר רוסית עם תרגום (גשר).
- **רבי עקיבא -** (לעולים) - 504(ר) - סיפור חייו של רבי עקיבא. דובר רוסית עם תרגום.
- **המרד הגדול -** (חטיבת בניינים ועל-יסודי) - 797 - הסרט מתאר בצורה מקיפה את המרד שקדם לחורבן הבית בט' באב. הסרט צולם במקומות שבהם התחולל המרד - בגליל, בגולן ובירושלים.
- **עשרה בטבת - 445.**
- **תמרורים - 352** - תכנית לט' באב. תשעה באב הוא יום הזיכרון לחורבן ירושלים וגלות העם מארצו, ולשאר האסונות הלאומיים שקרו בתאריך זה. בתכנית צילומים מאמירת קינות בבתי כנסת בירושלים וכתבי יד מקהילות יהודיות עתיקות. חוקרים מסבירים את הרקע ההיסטורי לאירועים.

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2038 - ייסוד יבנה.
- 2039 - רבי עקיבא.
- 2085 - מאגדות בית המקדש.
- 2091 - ארבעה צומות.
- 2374 - ירושלים מעלתה הרוחנית - הרב אליהו דרמר.
- 2427 - משמעותה של ירושלים - הרב אלישע וישליצקי.
- 2464 - בניינה של ירושלים - הרב אביחי קצין.
- 2472 - בין המצרים ופסל מיכה - הרב אליהו דרמר.

- 2474 - בין המצרים - י"ז בתמוז, ט' באב ביום א' דפסח - הרב אליהו דרמר.
- 2487 - תשעה באב - הרב מרדכי אלון.
- 2506 - פרשת ניצבים שבע דנחמתא - הרב מרדכי אלון.
- 2598 - הכנס השנתי הלי"ג למחשבת היהדות - בית ראשון ובית שני - אבי רביצקי.

פתרונות לכרטיסי חידה למשחק מסלול

10. זכר לחורבן	1. עיר הקודש
11. לשנה הבאה בירושלים	2. החתן
12. בליל הסדר	3. לכיוון הר הבית
13. בבל	4. יום ירושלים
14. זכר לחורבן ירושלים	5. יהודה... ירושלים
15. לשנה הבאה בירושלים	6. בימינו אמן
16. עלייה לרגל	7. ניחום אבלים
17. תפילת שמונה-עשרה	8. צומות לזכר חורבן ירושלים
	9. ט' באב

תפזורת לחודש סיוון

גר, ירק, חלב, דבש, תקון, רות, שבועות, עליה לרגל, נעמי, תאומים, חטה, קציר, עצרת, סיני, בכורים, דוד, מים, משה, חג.

ברכת חג שמח